

01/2013

ELÄKETURVAKESKUKSEN KATSAUKSIA

Kokonaiseläke 2013

Työeläke, kansaneläke ja verotus

Juha Knuuti ja Suvi Ritola

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

01/2013

ELÄKETURVAKESKUKSEN KATSAUKSIA

Kokonaiseläke 2013

Työeläke, kansaneläke ja verotus

Juha Knuuti ja Suvi Ritola

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Eläketurvakeskus

00065 ELÄKETURVAKESKUS

Puhelin: 029 411 20

Sähköposti: etunimi.sukunimi@etk.fi

Pensionsskyddscentralen

00065 PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Telefon: 029 411 20

E-post: förnamn.efternamn@etk.fi

Finnish Centre for Pensions

FI-00065 ELÄKETURVAKESKUS, FINLAND

Telephone +358 29 411 20

E-mail: firstname.surname@etk.fi

Erweko Painotuote Oy

Helsinki 2013

ISSN-L 1236-7737

ISSN 1236-7737 (painettu)

ISSN 1798-7474 (verkkojulkaisu)

TIIVISTELMÄ

Katsauksessa on koottu yhteen kokonaiseläkkeeseen vaikuttavien osien määräytyminen vuonna 2013. Esimerkkitaulukoiden avulla on esitetty, miten kokonaisnettoeläke muodostuu eri tulotasoilla. Katsauksessa on tarkasteltu työeläkkeen, kansaneläkkeen ja sen lisien sekä takuueläkkeen määräytymistä ja eläkkeiden verotusta kyseisenä vuonna. Eläkkeiden verotuksen yhteydessä on tarkasteltu verotusta myös yleisemmin ja vertailtu eläkkeensaajien vero- ja maksurasitetta eri tulotasoilla palkansaajien vastaavaan.

Vuoden 2013 alusta tuli voimaan useita eläkkeiden määräytymiseen liittyviä lainmuutoksia. Varhennettu vanhuuseläke poistui vuonna 1952 ja sen jälkeen syntyneiltä. Osa-aika-eläkkeen ikäraja nousi 60 vuodesta 61 ikävuoteen vuonna 1954 ja sen jälkeen syntyneillä.

Vuonna 2013 kansaneläkeindeksi nousee 2,8 prosenttia, jonka mukaisesti korotetaan maksussa olevia kansan- ja takuueläkkeitä. Lisäksi tiettyihin kansaneläkeindeksiin sidottuihin sosiaaliturvaetuksiin tehtiin ylimääräinen, osittain aikaistettu 0,7 prosentin suuruinen indeksikorotus vuoden 2013 alusta. Ylimääräisen indeksikorotuksen tavoitteena oli tasata yhden prosenttiyksikön arvonlisäverokannan nousun vaikutusta erityisesti pienituloisille henkilöille. Yksin asuvan henkilön kansaneläkkeen täysi määrä vuonna 2013 on 630,02 euroa kuukaudessa ja avo- tai avioliitossa asuvalle 558,83 euroa kuukaudessa. Takuueläkkeen kanssa vähimmäiseläkkeen määräksi muodostuu 738,82 euroa kuukaudessa niin yksin kuin puolison kanssa asuvalle.

Maksussa olevia työeläkkeitä korotetaan työeläkeindeksin muutoksen mukaisesti. Edellisvuodesta työeläkkeet nousevat 2,82 prosenttia. Palkkakerroin, jolla muun muassa työansiot tarkistetaan eläkettä määrättäessä, nousee 2,78 prosenttia.

Alkavat työeläkkeet tarkistetaan elinaikakertoimella, joka vuonna 2013 on 62 vuotta täyttävillä 0,97914. Vuonna 2013 tätä kerrointa sovelletaan 62-vuotiaana tai nuorempana vanhuuseläkkeelle jäävien eläkkeisiin sekä alkaviin työkyvyttömyyseläkkeisiin. Tänä vuonna 63–65-vuotiaana eläkkeelle siirtyvän eläke tarkistetaan ikäluokalle aiemmin vahvistetulla kertoimella. 66-vuotiaana tai vanhempana vuonna 2013 eläkkeelle jäävän eläkkeeseen elinaikakerroin ei vaikuta.

Vuonna 2013 otettiin käyttöön uusi eläketulon lisävero, jonka määrä on kuusi prosenttia yli 45 000 euron vuosieläketulosta. Lisäveron avulla korkeatuloisten eläkeläisten verotusta kiristetään vastaamaan 53 vuotta täyttäneen palkansaajan maksurasitusta. Vuonna 2013 valtionverotuksen progressiiviseen veroasteikkoon ei tehty niin sanottua normaalia inflaatiotarkistusta. Lisäksi korkeatuloisten verotusta kiristettiin lisäämällä tuloveroasteikkoon väliaikaisesti uusi tuloluokka yli 100 000 euron ylittävälle tuloille.

Valtionverotuksen työtulovähennyksen sekä kunnallisverotuksen perusvähennyksen kasvattamisella kevennetään pienituloisten verotusta. Työtulovähennys vaikuttaa palkansaajan verotukseen, kun taas perusvähennys keventää niin palkan- kuin eläkkeensaajankin verotusta. Valtion sekä kuntien eläketulovähennykset nousevat kansaneläkkeiden indeksitarkistuksen mukaisesti.

Vero- ja maksurasitetta puolestaan kiristää valtionverotuksen niin sanotun inflaatiotarkistusten tekemättä jättäminen ja uusi tuloluokka yli 100 000 euron vuosituloille, eläketulon lisävero, keskimääräisen kunnallisveroasteen korotus sekä yleisradiovero. Keskimääräinen kunnallisveroprosentti vuonna 2013 on 19,38 (edellisvuonna 19,24). Keskimääräinen kirkollisveroprosentti 1,4 pysyy ennallaan.

Vuonna 2013 työeläkemaksut pysyvät samana kuin vuonna 2012. Alle 53-vuotiaan palkansaajan työeläkemaksu on 5,15 prosenttia ja 53–67-vuotiaan 6,5 prosenttia. Palkansaajan työttömyysvakuutusmaksu pysyy viime vuoden tasolla 0,6 prosentissa. Sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksu nousee 0,08 prosenttiyksikköä edellisvuodesta ja on palkansaajalla 1,30 prosenttia ja eläkkeensaajalla 1,47 prosenttia. Palkansaajan maksama sairausvakuutuksen päivärahmaksu laskee 0,74 prosenttiin.

Eläke- ja palkkatulojen vero- ja maksuprosentin muutos edellisvuodesta vaihtelee eri tulotasoilla. Suurimmat muutokset verotuksessa koskevat suurituloisia eläkeläisiä, joiden verotus kiristyy huomattavasti uuden eläketulon lisäveron myötä. Muilta osin verotus pysyy melko samankaltaisena kuin aikaisempina vuonna, jos ei oteta huomioon televisiolupamaksun korvaavaa yleisradioveroa. Yleisradiovero on 0,68 prosenttia ansiotuloista. Veron määrä on enintään 140 euroa ja jos laskennallinen määrä jää alle 50 euroon, sitä ei panna maksuun. Yleisradioveron myötä myös pienituloiset eläkeläiset alkavat maksaa veroa.

Eläkkeensaaja maksaa vuonna 2013 veroja ja maksuja 1 000 euron eläkkeestä 5,0 prosenttia, 2 000 euron eläkkeestä 22,4 prosenttia ja 3 000 euron eläkkeestä 28,8 prosenttia (oletuksena keskimääräinen kunnallis- ja kirkollisvero). Pelkkää kansaneläkettä saavan nettoeläke nousee viime vuodesta noin 2,8 prosenttia.

Eläkkeensaajat ovat enimmäkseen tulotasolla, jolla eläkkeiden verotus on suhteellisen kevyttä. Noin 70 prosentilla eläkeläisistä eläke jää alle 1500 euron.

Eläketulon vero- ja maksuprosentti on ollut vuosina 2008–2011 kaikilla tulotasoilla matalampi kuin palkansaajan prosentti, jossa on otettu huomioon myös palkansaajan työeläkemaksu (53–67-v.) ja työttömyysvakuutusmaksu. Vuonna 2012 eläkkeensaajan vero- ja maksuprosentti oli 1 400–2 150 euron kuukausituloilla hieman palkansaajan prosenttia korkeampi. Vuonna 2013 eläkkeensaajan veroprosentti on enintään 53 vuotta täyttäneen palkansaajan vero- ja maksuprosentin suuruinen noin 6 000 euron kuukausituloihin saakka, jonka jälkeen eläkkeensaajan maksurasitus on eläketulon lisäveron takia korkeampaa kuin palkansaajan (yli 53 v.).

ABSTRACT

This review brings together the components which affect the determination of the total pension in 2013. Example tables describe how the total net pension is built up at different income levels. The review surveys the determination of the earnings-related pension, the guarantee pension and the residence-based national pension and its supplements, as well as the taxation of pensions in the relevant year. In connection with the taxation of pensions, taxation has been surveyed also more generally, and comparisons have been made of the tax and contribution burden at different income levels of pensioners in relation to those of wage-earners.

Several legislative amendments that affect the determination of pensions have come into effect at the beginning of 2013. Early old-age pension has been abolished, which affects persons born in 1952 and later. Hence, the act has been supplemented with a one-year transition provision and will be applied as of 2014. The age limit for part-time pension has risen from 60 to 61 years. The new age limit is applied to persons born in 1954 and later.

In 2013, the national pension index has risen by 2.8 per cent. Accordingly, national and guarantee pensions in payment is also increased by 2.8 per cent. In addition, according to a government bill, an additional, partly advanced index increase of 0.7 per cent is made to certain social benefits linked to the national pension index. This increase has come into effect at the beginning of 2013. The purpose of the additional index increase is to even out the effect of the one-percentage-point increase in the value added tax rate for low-income persons in particular. In 2013, the full amount of the national pension for a single person is EUR 630.02/month and for a married or cohabiting person EUR 558.83/month. Together with the guarantee pension, the minimum pension amount is thus EUR 738.82/month for both single and married or cohabiting persons.

Earnings-related pensions in payment are increased according to changes in the earnings-related pension index. Compared to the previous year, the increase in earnings-related pensions is 2.82 per cent. The wage coefficient used to revalue, for instance, earnings when determining the pension increases by 2.78 per cent.

Starting earnings-related pensions are adjusted with the life expectancy coefficient which, for persons aged 62 in 2013, is 0.97914. In 2013, this coefficient is applied to pensions of persons aged 62 or less who retire on old-age pension as well as on starting disability pensions. In 2013, the pension of a person retiring at age 63–65 is adjusted with a coefficient previously confirmed for the cohort. The life expectancy coefficient does not affect the pension of a person retiring in 2013 at age 66 or above.

In 2013, a new additional tax on pension income has been introduced. It is 6 per cent of annual pension income in excess of EUR 45,000. This additional tax is used to tighten the taxation of high-income pensioners to correspond to the contribution burden of 53-year-old wage earners. In 2013, no so-called regular inflation adjustment is made to the progressive tax scale of state taxation. In addition, taxation of high-income people is tightened by introducing a temporary new income bracket for earnings in excess of EUR 100,000.

By raising the earnings reduction of state taxation and the basic deduction of municipal taxation, the taxation of small-income people becomes lighter. The earnings deduction affects the taxation of wage earners while the basic deduction eases the taxation of both wage earners and pensioners. The State and municipal pension income deductions increase according to the index adjustment of national pensions.

The tax and contribution burdens are tightened by not making the so-called inflation adjustment to state taxation and by the introduction of a new income bracket for annual earnings in excess of EUR 100,000. Further burdens include the additional tax on pension income, the increase of the average municipal tax rate and the public service broadcasting tax. The average municipal tax rate in 2013 is 19.38 per cent (19.24 per cent in 2012). The average church tax rate remains unchanged at 1.4 per cent.

The earnings-related pension contributions in 2013 remain at the 2012 level. The pension contribution of employees under the age of 53 is 5.15 per cent and of employees aged 53–67 years 6.5 per cent. The employee's unemployment contribution remains at last year's level, at 0.6 per cent. The medical care contribution of health insurance increases by 0.08 percentage points compared to 2012 and is 1.30 per cent for wage earners and 1.47 per cent for pensioners. The daily allowance contribution of health insurance for wage-earners is reduced to 0.74 per cent.

The change in tax and contribution rates of pension and wage income varies at different income levels. The major adjustments in taxation concern high-income pensioners, whose taxation is significantly tightened through the new additional tax on pension income. In other respects, taxation remains fairly similar as in 2012, when not taking into account the TV license fee that is replaced by the public service broadcasting tax. As of the beginning of 2013, a new public service broadcasting tax has been introduced. It amounts to 0.68 per cent of a person's earnings. The tax replaces the previous TV license fee. The maximum tax is EUR 140, and if the computational amount is less than EUR 50, no tax is collected. Due to the public service broadcasting tax, also low-income pensioners will pay tax.

In 2013, the tax rate for a pensioner receiving EUR 1,000 a month is 5.0 per cent. If the income amounts to EUR 2,000, the tax rate is 22.4 per cent, and for EUR 3,000, it is 28.8 per cent (assuming average municipal and church tax rates). The net pension of a person receiving national pension only increases by approximately 2.8 per cent compared to the previous year.

Pensioners are mainly on an income level in which the pension tax rate is relatively light. Approximately 70 per cent of pensioners receive a pension that is less than EUR 1,500.

In 2008–2011, the tax and contribution rates of pension income in all income levels was lower than the rates for wage-earners, in which also the earnings-related pension contribution (53–67-yrs) and unemployment insurance contribution for wage-earners were taken into consideration. In 2012, the tax and contribution rates for pensioners with a monthly income of EUR 1,400–2,150 were slightly higher than for wage-earners with the same income. In 2013, a pensioner's tax rate does not exceed that of a 53-year-old wage-earner's for monthly earnings under EUR 6,000. For higher monthly earnings, pensioners' contribution burden is higher than wage-earners' (over 53 yrs) due to the additional tax on pension income.

SISÄLTÖ

1 Johdanto	9
2 Työeläke	11
2.1 Vanhuuseläke	11
2.2 Työkyvyttömyyseläke.....	12
2.3 Palkattomat jaksot	12
2.4 Indeksit.....	13
2.5 Elinaikakerroin	14
2.6 Perhe-eläke.....	15
2.7 Osa-aikaeläke	15
3 Kansaneläke ja takuueläke	17
3.1 Kansaneläkkeen määräytyminen	17
3.2 Perhe-eläke.....	19
3.2.1 Leskeneläke.....	19
3.2.3 Lapseneläke	20
3.3 Takuueläke	20
3.4 Asumisaikavaatimukset ja Kelan maksamien eläkkeiden suhteuttaminen asumisaikaan.....	21
3.5 Eläkkeensaajan asumistuki	22
3.6 Muut lisät	23
4 Verotus	24
4.1 Vähennykset ansiotuloverotuksessa.....	24
4.1.1 Eläkkeensaajan vähennykset	25
4.1.2 Palkansaajan vähennykset.....	26
4.2 Valtionvero ja kunnallisvero	26
4.3 Eläkkeensaajien ja palkansaajien verotus	27
4.4 Eläkkeensaajan palkkatulon verotus	32
4.5 Kansainväliset tilanteet	32
4.6 Pääomatuloverotus	33
4.6.1 Vähennykset pääomatuloverotuksessa	33
4.6.2 Vapaaehtoinen yksilöllinen eläkevakuutus sekä pitkäaikais- säästäminen	33
4.7 Vapaaehtoinen yksilöllinen eläkesäästäminen	34
4.7.1 Pitkäaikaissäästämissopimukset	34
4.7.2 Verovähennysoikeus vapaaehtoisten eläkevakuutusten ja pitkä- aikaissäästämissopimusten maksuista	34
5 Kokonaiseläke	35
Liitteet	40
Liite 1 Verovähennykset ansiotuloverotuksessa	40
Liite 2 Veroperusteita ja sosiaalivakuutusmaksuja.	44
Lähteet	51

1 Johdanto

Lakisääteinen eläketurva muodostuu työeläkkeestä sekä asumiseen perustuvasta kansaneläkkeestä ja takuueläkkeestä. Työeläkkeen tarkoituksena on turvata työssäoloaikana saavutetun kulutustason kohtuullinen säilyminen eläkkeelle siirryttäessä. Kansaneläke sekä takuueläke puolestaan takaavat vähimmäiseläkkeen sellaiselle eläkkeensaajalle, jonka työeläke on lyhyen työuran tai matalan ansiotason vuoksi jäänyt vähäiseksi, tai jolle ei ole kertynyt työeläkettä lainkaan. Kansaneläkkeeseen voidaan myös maksaa erilaisia lisiä. Lisäksi kokonaiseläkkeeseen voi kuulua liikenne- ja tapaturmavakuutus- sekä sotilasvamman- ja sotilastapaturmalakien mukaista eläkettä (SOLITA-eläkkeet).

Lakisääteiset eläkkeet, kuten myös SOLITA-eläkkeet, ovat veronalaista tuloa, jota verotetaan ansiotuloverotuksen periaatteiden mukaan.

Eläkkeensaajan kannalta oleellisinta on eläkkeen taso ja sen suhde edeltävään palkkatasoon. Työeläkelakeja säädettäessä 1960-luvulla eläkkeen tavoitetasoksi asetettiin noin 40 vuoden työuran jälkeen 40 prosenttia palkasta ja 1970-luvun eläkkeiden tasokorotuksen jälkeen 60 prosenttia eläkkeen perusteena olevasta palkasta. Tällöin eläke myös rajattiin yhteensovituksella 60 prosenttiin työuran korkeimmasta palkasta. Vuoden 2005 uudistuksen jälkeen selkeää tavoitetta työeläkkeen tasolle on vaikea esittää, koska eläke lasketaan koko työuran palkkojen perusteella, karttumisprosentit vaihtelevat eri-ikäisillä, yhteensovitus poistettiin ja elinaikakerroin vaikuttaa alkavaan eläkkeeseen.

Nettoeläkkeen suhde eläkkeelle siirtymistä edeltävään nettopalkkaan muodostuu progressiivisen verotuksen seurauksena korkeammaksi kuin bruttoperiaatteella laskettuna. Eläkkeet ovat siis keskimäärin kevyemmin verotettuja kuin palkat, koska ne ovat tasoltaan matalampia. Eläkkeiden ja palkkojen vero- ja maksurasite poikkeaa toisistaan myös erilaisten verovähennysten ja sosiaalivakuutusmaksujen takia. Eläketulosta tehtävä eläketulovähennys pitää pienet eläkkeet kokonaan verottomina, jos yleisradioveroa ei oteta huomioon.

Työeläkejärjestelmä on tullut voimaan asteittain, joten työeläkkeen osuus kokonaiseläkkeestä on jatkuvasti kasvanut ja kansaneläkkeen vastaavasti vähentynyt. Vuoteen 1995 asti kansaneläkkeessä oli kaikille vakiomääräinen pohjaosa ja muiden eläketulojen määrästä riippuva lisäosa. Vuodesta 1996 alkaen eläkkeelle siirtyville kansaneläkettä ei ole enää maksettu, jos työeläke ylittää määrätyn rajan. Vuoden 2011 maaliskuusta lähtien kansaneläkejärjestelmä täydentyi takuueläkkeellä, jota maksetaan pienten kansan- ja työeläkkeiden saajille.

Vuoden 2011 lopussa pelkkää työeläkettä sai 54 prosenttia Suomessa asuvista omaeläkkeensaajista (vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläke sekä maatalouden erityiseläkkeet, osa-aikaeläke ei mukana). Eläkettä sekä kansaneläke- että työeläkejärjestelmästä sai 40 prosenttia ja pelkästään kansaneläkettä 6 prosenttia. Kansaneläkettä maksettiin 616 000 henkilölle, joista 78 000 sai täyttä kansaneläkettä. Takuueläkkeen saajia oli vuonna 2012 marraskuun lopussa 103 733 ja keskimäärin takuueläkettä saatiin 121,39 euroa. Yhteensä Suomessa asuvia omaeläkkeensaajia oli vuoden lopussa 1 344 000.

Vuonna 2011 Suomessa asuvien vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkettä saavien keskimääräinen kokonaiseläke oli 1 417 euroa kuukaudessa. Tästä työeläkettä oli keskimäärin 1 246 euroa, kansaneläkettä 150 euroa ja SOLITA-eläkettä 21 euroa. Sekä kansan-

eläkettä että työeläkettä saavilla kokonaiseläke oli keskimäärin 947 euroa kuukaudessa, josta työeläkettä oli 654 euroa, kansaneläkettä 281 euroa ja SOLITA-eläkettä 12 euroa.

Omaeläkkeenä vain kelan eläkettä saavien kokonaiseläke oli 701 euroa kuukaudessa (sisältää takuueläkkeen osuuden) ja pelkkää työeläkettä saavien 1 845 euroa kuukaudessa. Rahamäärät sisältävät myös eläkkeensaajan saaman mahdollisen perhe-eläkkeen. Työeläkkeelle vuonna 2011 siirtyneiden keskimääräinen vanhuuseläke oli 1 658 euroa.

Tässä katsauksessa tarkastellaan kokonaiseläkkeisiin ja niiden nettotasoon vaikuttavien tekijöiden määräytymistä vuonna 2013. Työeläkkeen määräytymisen perustiedot esitetään luvussa 2. Kansaneläkkeen, sen lisien ja takuueläkkeen määräytymistä käsitellään luvussa 3 ja verotuksen periaatteita luvussa 4. Luvussa 5 on laskettu kokonaiseläkkeiden brutto- ja nettotasoa sekä eläkkeen suhdetta edeltävään palkkatasoon eri tulotasoilla. Myös nettoeläkkeen muutos vuodesta 2005 vuoteen 2013 on esitetty.

2 Työeläke

Työeläkkeenä voidaan maksaa vanhuus-, työkyvyttömyys- ja perhe-eläkettä sekä osa-aika-eläkettä. Lakisääteisen työeläkkeen määrään vaikuttavat vuosiansioiden määrä, iästä riippuva karttumisprosentti, jokaiselle syntymävuosiluokalle laskettava elinaikakerroin sekä indeksitarkistukset.

Karttunut työeläke lasketaan erikseen kultakin kalenterivuodelta vuodesta 2005 lähtien. Ennen vuotta 2005 ansaittu eläke lasketaan tuolloin voimassa olleiden lakien mukaan. Eri työeläkelakien alaisesta työskentelystä ja yrittäjätoimintajaksoista karttuneet eläkkeet lasketaan yhteen. Lopuksi työeläke kerrotaan elinaikakertoimella.

Työeläkkeet yhteensovitetaan lakisääteisten tapaturma- ja liikennevakuutuslain mukais- ten etuuksien kanssa. Ne ovat työeläkkeisiin nähden ensisijaisia, joten työeläkettä maksetaan vain siltä osin kuin työeläke on näitä suurempi.

2.1 Vanhuuseläke

Eläkettä karttuu 1,5 prosenttia kunkin työssäolovuoden ansioista 18–52-vuotiaana. Tämän jälkeen karttumisprosentti on 53–62-vuotiaana 1,9 ja 63–67-vuotiaana 4,5. Eläke tarkistetaan elinaikakertoimella (ks. luku 2.5).

Sosiaalietuuksien perusteena olevista ansioista (palkattomilta ajoilta) eläkettä karttuu 1,5 prosenttia. Eläkkeen kanssa rinnakkaisesta työsuhteesta ja yrittäjätoiminnasta eläkettä karttuu 1,5 prosenttia 68 vuoden täyttämiseen asti. Vanhuuseläkkeellä oleva voi työskennellä rajattomasti ilman vaikutusta maksussa olevaan eläkkeeseen.

Eläkkeen laskentaa varten työansiot tarkistetaan palkkakertoimella eläkkeen alkamisvuoden tasoon ja niistä vähennetään kutakin vuotta vastaava palkansaajan työeläkemaksu.

Varhennettu vanhuuseläke poistui vuoden 2013 alussa. Muutos koskee vuonna 1952 ja sen jälkeen syntyneitä. Tätä ennen syntyneillä työntekijöillä ja yrittäjillä on vielä oikeus varhennettuun vanhuuseläkkeeseen.

Varhennetun varhaiseläkkeen poiston jälkeen lakisääteisessä työeläkejärjestelmässä voi jäädä vanhuuseläkkeelle aikaisintaan 63 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta. Varhennetulle vanhuuseläkkeelle pystyi aiemman lainsäädännön mukaan siirtymään 62 vuoden iässä. Tällöin eläke jäi pysyvästi matalammaksi kuin normaali vanhuuseläke. Eläkkeen alkamishetkeen mennessä karttunutta eläkettä alennettiin 0,6 prosentilla kultakin kuukaudelta, jolla eläkettä varhennettiin 63 vuoden iästä.

Muutamilla erityisryhmällä säilyi edelleen mahdollisuus varhennettuun varhaiseläkkeeseen siirtymäkauden ajan. Työttömyyspäivärahaa lisäpäivärahaoikeuden perusteella saavan pitkäaikaistyöttömän oikeus varhennusvähennyksellä vähentämättömään vanhuuseläkkeeseen 62-vuotiaana poistuu vasta vuonna 1958 ja sen jälkeen syntyneiltä.

Eläkettä voidaan lykätä yli 68 vuoden iän. Lykättyä vanhuuseläkettä korotetaan 0,4 prosentilla jokaiselta kuukaudelta, jolla eläkkeen alkaminen lykkäytyy yli 68 vuoden iän.

2.2 Työkyvyttömyyseläke

Työeläkejärjestelmän työkyvyttömyysetuudet ovat työkyvyttömyyseläke, osatyökyvyttömyyseläke, kuntoutustuki ja osakuntoutustuki. Täyttä eläkettä maksetaan henkilölle, jonka työkyvyn menetys on vähintään 3/5 ja osaeläkettä henkilölle, jonka työkyvyn menetys on vähintään 2/5. Osatyökyvyttömyyseläke on määrältään puolet vakuutetun täydestä työkyvyttömyyseläkkeestä. Kuntoutustuki myönnetään aina määräajaksi ja se on työkyvyttömyyseläkkeen suuruinen.

Työkyvyttömyyseläke koostuu työkyvyttömyyden alkamiseen mennessä karttuneesta eläkkeestä ja tulevan ajan eläkkeestä. Tulevan ajan eläke lasketaan eläketapahtumavuoden alusta sen kuukauden loppuun, jona työntekijä täyttää 63 vuotta. Tulevan ajan eläkkeen perusteena ovat pääsääntöisesti viiden eläketapahtumavuotta edeltävän vuoden ansiot. Eläkkeen karttumisprosentti tulevalta ajalta on 1,5.

Työkyvyttömyyseläke kerrotaan eläketapahtumavuonna 62 vuotta täyttävän ikäluokan elinaikakerroimella. Elinaikakerrointa sovelletaan ainoastaan työkyvyttömyyseläkkeen alkamisajankohtaan mennessä karttuneeseen eläkkeen osaan. Kertoimen vaikutus on tällöin lievempi kuin vasta vanhuuseläkkeeseen sovellettuna. Elinaikakerroin ei muutu, kun työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi.

Työkyvyttömyyseläkkeeseen tai kuntoutustukeen tehdään pysyvä kertakorotus, kun eläke on jatkunut viisi täyttä kalenterivuotta. Kertakorotuksen määrä riippuu eläkkeensaajan iästä korotusvuoden alussa. Korotusprosentti on 24–31-vuotiailla 25 ja se laskee prosenttiyksikön vuotta kohden. Korotusvuoden alussa yli 55 vuoden ikäisille ei kertakorotusta enää tule.

Työkyvyttömyyseläkkeellä oleva voi ansaita eläkkeen rinnalla enintään 40 prosenttia ja osatyökyvyttömyyseläkkeellä oleva enintään 60 prosenttia työkyvyttömyyttä edeltäneestä vakiintuneesta keskiansiosta. Vuosina 2010–2013 on voimassa väliaikainen työhönpaluun edistämislaki (TyEdL), jonka mukaan ansioraja on 733,80 euroa kuukaudessa vuonna 2013.

Kun työkyvyttömyyseläkkeensaajan työansiot ylittävät edellä mainitut ansaintarajat, eläkkeen maksaminen keskeytetään ja eläke jätetään lepäämään vähintään kolmeksi kuukaudeksi ja enintään kahdeksi vuodeksi. Sekä lepäämisen että työkyvyttömyyseläkkeen ajalta karttuu eläkettä 1,5 prosenttia vuosityöansioista.

2.3 Palkattomat jaksot

Eläkettä kartuttavat taulukossa 1 näkyvät sairaus- ja kuntoutusetuudet, vanhempainpäivärahat, työttömyysetuudet ja koulutusetuudet. Eläkkeeseen rinnastettavaa etuutta karttuu myös alle 3-vuotiaan lapsen hoidon ja opiskelun ajalta, mistä säädetään erillislaissa (VEKL).

Ansiosidonnaisista sosiaalietuuksista karttuu eläkettä sen työansion perusteella, jonka mukaan kyseisen sosiaalietuuden määrä on laskettu. Sosiaalietuuden perusteena oleva työansio määritellään jokaisessa sosiaalietuuslajissa omalla tavallaan. Etuuden peruste otetaan huomioon eri tavalla laskettaessa ansaittua eläkettä ja tulevan ajan eläkettä.

Sekä tutkintoon johtaneesta opiskelusta että lapsenhoidosta karttuu erillislain mukaista etuutta saman kiinteän euromäärän perusteella. Etuusansio otetaan huomioon tulevan ajan ansioissa kaksinkertaisena, kun työkyvyttömyys on alkanut 2010 tai sen jälkeen.

Eläkettä karttuu ylemmän korkeakoulututkinnon perusteella viideltä vuodelta, ammattikorkeakoulututkinnon perusteella neljältä vuodelta sekä alemman korkeakoulututkinnon ja ammatillisen perustutkinnon perusteella kolmelta vuodelta. Jos henkilö on suorittanut useampia tutkintoja, oikeus etuuteen on kuitenkin yhteensä enintään viideltä vuodelta.

Eläkettä karttuu 1,5 prosenttia etuuden perusteena olevasta ansiosta. Sosiaalietuuksista karttuu eläkettä silloin, kun työansioita on työuran aikana ollut vähintään 16 676,01 euroa (vuoden 2013 tasossa).

Taulukko 1.

Sosiaalietuuden perusteena olevan ansion huomioon ottaminen eläkkeessä. Rahamäärät ovat vuoden 2013 tasossa.

Etuus	Sosiaalietuuden perusteesta otetaan huomioon ansaitussa eläkkeessä	Otetaan huomioon tulevan ajan eläkkeessä
Äitiys-, isyys- ja vanhempainraha	117 %	117 %
– Työnantajalle maksetulta ajalta (työnantaja maksaa äitiysajan palkkaa)	17%	17 %
– vähimmäistasoinen	694,83 e/kk	694,83 e/kk
Ansiosidonnainen työttömyyspäiväraha	75 %	100 %
Kuntoutusraha (Kela, työeläkelait, LITA)	65 %	100 %
LITA-ansionmenetyskorvaukset	65 %	100 %
Aikuiskoulutustuki	65 %	100 %
Sairauspäiväraha ja erityishoitoraha	65 %	100 %
Vuorottelukorvaus	55 %	100 %
Työttömyysturvalain mukainen peruspäiväraha ja työmarkkinatuki	0 %	1 389,66 e/kk
Sairauspäiväraha peruspäivärahan jälkeen	0 %	1 389,66 e/kk
Kotihoidontuki	694,83 e/kk	1 389,66 e/kk
Tutkinto	694,83 e/kk	1 389,66 e/kk

Koska etuuden peruste voi olla vuosi- tai kuukausitasoinen ja etuutta maksetaan yleensä päiväkohtaisesti, etuuden perusteet on muunnettava päiväkohtaisiksi eläkkeen laskemista varten. Päiväkohtaiset etuuden perusteet kerrotaan etuuspäivien lukumäärällä, jotta saadaan etuuskohtainen vuosiansio.

2.4 Indeksit

Työuran aikaiset ansiotulot tarkistetaan eläkettä määrättäessä eläkkeen alkamisvuoden tasoon palkkakertoimella. Vuonna 2013 palkkakerroin on 1,327 eli nousua edellisestä vuodesta on 2,78 prosenttia. Palkkakertoimessa palkansaajien ansiotason muutoksen paino on 0,8 ja kuluttajahintojen muutoksen paino 0,2. Palkkakertoimella tarkistetaan vuosittain myös työeläkelaeissa säädetyt rahamäärät, jotka säätelevät muun muassa eläkelakien mukaisen vakuuttamisen ja karttumisen ehtoja.

Maksussa olevia eläkkeitä tarkistetaan vuosittain tammikuun alussa työeläkeindeksillä, jossa ansiotason muutoksen paino on 0,2 ja kuluttajahintojen muutoksen paino 0,8. Vuonna 2013 työeläkeindeksin pisteluku on 2475 eli nousua edellisestä vuodesta on 2,82 prosenttia.

Palkkakerroin ja työeläkeindeksi määrätään Tilastokeskuksen laskemien virallisten ansiotaso- ja kuluttajahintaindeksisarjojen perusteella. Ansiotasoindeksi mittaa kaikkien palkansaajien säännöllisen työntekijän ansioiden kehitystä. Palkkakerrointa ja työeläkeindeksiä laskettaessa ansiotasoindeksin muutoksesta vähennetään alle 53-vuotiaan palkansaajan työeläkemaksun kasvun osuus. Hintaindeksinä käytetään kansallista kuluttajahintaindeksiä. Ansiotason ja kuluttajahintojen toteutunutta vuosimuutosta mitataan kolmanneljännestä kolmanteen vuosineljännekseseen. Sosiaali- ja terveysministeriö antaa palkkakertoimen ja työeläkeindeksin vuosittain asetuksella lokakuun loppuun mennessä.

2.5 Elinaikakerroin

Vuodesta 2010 lähtien alkavat vanhuuseläkkeet on tarkistettu elinaikakerroimella, jonka avulla eläkkeet sopeutetaan automaattisesti elinajanodotteen muutoksiin.

Elinajanodotteen ollessa nousussa elinaikakerroin pienentää kuukausittain maksettavaa eläkettä, mutta ei kavenna eläkkeensaajan koko vanhuuseläkeajalta maksettavaa eläkekertymää, jos eläkkeensaaja elää elinajanodotteen pidentymistä vastaavaan ikään.

Elinaikakerroin määrätään kullekin syntymävuosiluokalle 62 vuoden iässä. Vuodelle 2013 elinaikakerroin saa arvon 0,97914 ja se koskee vuonna 1951 syntyneiden vanhuuseläkkeitä. Kerroin koskee myös tätä nuorempina eläkkeelle siirtyviä, joilla on oikeus alempan eläkeikään. Vuoden 2013 elinaikakerrointa sovelletaan myös tänä vuonna alkaviin työkyvyttömyyseläkkeisiin, kuitenkin ainoastaan työkyvyttömyyden alkuun mennessä karttuneeseen eläkkeen osaan.

Tänä vuonna 63–65-vuotiaana eläkkeelle siirtyvien eläke tarkistetaan ikäluokalle aiemmin vahvistetulla kertoimella. 66-vuotiaana tai vanhempana vuonna 2013 eläkkeelle jäävän eläkkeeseen elinaikakerroin ei vaikuta.

Taulukko 2.

Vuonna 2013 eläkkeelle siirtyvän elinaikakerroin iän mukaan.

Eläkkeellesiirtymisikä	Syntymävuosi	Elinaikakerroin
62	1951	0,97914
63	1950	0,98351
64	1949	0,98689
65	1948	0,99170
66	1947	1,00000

Elinaikakerroin vaikuttaa perhe-eläkkeeseen edunjättäjän eläkkeen kautta. Elinaikakerrointa ei sovelleta varsinaiseen perhe-eläkkeeseen vaan sen vaikutus on mukana edunjättäjän eläkkeessä, jonka pohjalta perhe-eläke on laskettu.

Elinaikakerrointa ei sovelleta kansaneläkkeen määrään. Kansaneläkettä saavalla kansaneläke kompensoi noin puolet elinaikakertoimen vaikutuksesta työeläkkeeseen. Takuueläkettä saavalla kansaneläke ja takuueläke kompensoivat koko elinaikakertoimen vaikutuksen.

2.6 Perhe-eläke

Perhe-eläkkeen perusteena on edunjättäjän kuolinhetkellään saama vanhuus-, työkyvyttömyys- tai työttömyyseläke. Jos edunjättäjä ei ollut eläkkeellä tai hän oli osa-aikaeläkkeellä, perhe-eläkkeen perusteena käytetään eläkettä, jonka hän olisi saanut, jos hän olisi tullut työkyvyttömäksi kuolinhetkellään.

Perhe-eläke voi olla enintään edunjättäjän täyden eläkkeen suuruinen. Leski ja lapset saavat alla olevan taulukon mukaisen osuuden edunjättäjän eläkkeestä.

Taulukko 3.

Perhe-eläkkeen osuudet.

Lasten lukumäärä	0	1	2	3	4–
Leskeneläke	6/12	6/12	5/12	3/12	2/12
Lapseneläkkeet	-	4/12	7/12	9/12	10/12
Yhteensä	6/12	10/12	12/12	12/12	12/12

Jos edunsaajina ei ole lapsia eikä leski ole eläkkeellä, leskelle maksetaan täyttä (6/12) leskeneläkettä kuuden kuukauden ajan. Sen jälkeen lesken omat laskennalliset eläketulot vähentävät leskeneläkettä.

Lesken saamaa perhe-eläkettä, eli edunjättäjän eläkkeen puolikasta, vähentää se lesken eläketulo, joka ylittää 663,50 euroa kuukaudessa. Tämä leskeneläkkeen vähennyksen peruste kehittyi palkkakertoimen mukaisesti.

Vähennetty leskeneläke lasketaan seuraavan kaavan mukaisesti (ei lapsia):

$$\text{Vähennetty leskeneläke} = 0,5 \times \text{edunjättäjän eläke} - 0,5 \times (\text{lesken oma eläke} - 663,50)$$

2.7 Osa-aikaeläke

Osa-aikaeläkkeen ikäraja nousi 61 ikävuoteen vuonna 2013 aikaisemmasta 60 ikävuodesta. Osa-aikaeläkkeen nostaminen koskee vuonna 1954 ja sen jälkeen syntyneitä työntekijöitä ja yrittäjiä. Ikärajan noston uskotaan pidentävän työuria. Kokoaikaisen työnteon jatkues-sa kauemmin myös osa-aikaeläkkeen jälkeisen vanhuuseläkkeen taso nousee. Osa-aikaeläkkeen alaikäraja nostettiin viimeksi vuoden 2011 alusta alkaen 60 vuoteen ja samalla eläkkeen karttuminen ansion alenemasta poistettiin.

Osa-aikaeläkkeen voi saada 61–67-vuotias vakuutettu, jolla on riittävästi työuria eläkettä edeltävinä vuosina. Osa-aikaeläkkeen hakijan on siirryttävä kokoaikatyöstä osa-aikatyöhön

eikä hän saa saada muuta omaan työuraan perustuvaa eläkettä. Osa-aikatyöhön siirryttäessä ansioiden pitää pienentyä 35–70 prosenttiin aiemmista vakiintuneista ansioista.

Osa-aikaeläkkeen määrä on 50 prosenttia vakiintuneen ansion ja osa-aikaisten ansioiden erotuksesta (työansioiden alenemasta). Eläkkeen määrä saa kuitenkin olla enintään 75 prosenttia osa-aikaeläkkeen alkamiseen mennessä karttuneesta eläkkeestä. Osa-aikaeläkkeen aikana työansioista karttuu vanhuuseläkettä.

Osa-aikaeläke tarkistetaan, jos tulot ovat kasvaneet tai vähentyneet vähintään 15 prosenttia.

3 Kansaneläke ja takuueläke

Kansaneläkejärjestelmästä maksettavat kansaneläke- ja takuueläke-etuudet turvaavat perustoimeentulon, jos työeläketurva jää pieneksi tai sitä ei ole karttunut ollenkaan. Kansaneläkejärjestelmän toimeenpanosta vastaa Kela. Kansaneläkejärjestelmän etuudet ja kansaneläke-rahaston toimintakulut rahoitetaan täysin valtion budjetista.

3.1 Kansaneläkkeen määräytyminen

Kansaneläkelaeissa määritellyt ja Kelan maksamat eläkkeet ovat vanhuus-, työkyvyttömyys-, työttömyys- ja perhe-eläke. Vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläke määräytyvät samalla tavalla. Perhe-eläkkeen määräytymisestä on kerrottu omassa luvussaan. Takuueläke täydentää edellä mainittuja eläkkeitä, jos kokonaiseläke jää matalaksi.

Kansaneläkkeen määrä riippuu eläkkeensaajan ansioeläketuloista, perhesuhteista ja asumisajasta Suomessa. Kansaneläkkeen täysi määrä vuonna 2013 on yksin elävälle henkilölle 630,02 euroa kuukaudessa ja avo- tai avioliitossa asuvalle 558,83 euroa kuukaudessa. Kansaneläke pienenee eläketulojen kasvaessa siten, että täydestä kansaneläkkeestä vähennetään puolet ansioeläkkeestä. Kansaneläke alkaa pienentyä kuitenkin vasta, kun eläketulot ylittävät rajatulon, joka on 55,62 euroa kuukaudessa vuonna 2013. Pienin maksettava kansaneläke vuonna 2013 on 6,69 euroa kuukaudessa.

Kansaneläkejärjestelmässä vanhuuseläkkeen ikäraja on 65 vuotta. 1952 ja sen jälkeen syntyneet voivat saada varhennetun vanhuuseläkkeen ja takuueläkkeen aikaisintaan 63-vuotiaana, jolloin varhennusvähennys on 0,4 prosenttia kuukautta kohti. Ennen vuotta 1952 syntyneet voivat vielä varhentaa kansaneläkkeen ja takuueläkkeen 62-vuotiaana alkavaksi. Vuonna 1958 tai sen jälkeen syntyneellä työttömyyspäivärahaa lisäpäivärahaoikeuden perusteella saavalla pitkäaikaistyöttömällä on oikeus kansaneläkelain mukaiseen varhennusvähennyksellä vähentämättömään vanhuuseläkkeeseen aikaisintaan 63 vuoden iässä. Tätä aikaisemmin syntyneillä ikäraja on 62 vuotta.

Jos vanhuuseläkkeen haluaa lykätä alkamaan myöhemmin kuin 65 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta, eläkettä korotetaan 0,6 prosenttia kutakin lykättyä kuukautta kohti.

Kansaneläkkeen laskentakaava:

$$\text{Täysi kansaneläke} = 0,5 \times (\text{muut eläketulot} - \text{alempi rajatulo})$$

Kansaneläkejärjestelmän etuuksia tarkistetaan vuosittain kansaneläkeindeksillä. Kansaneläkeindeksi määrätään vuosittain elinkustannusindeksin perusteella. Kansaneläkeindeksin pisteluku seuraavalle vuodelle lasketaan jakamalla kuluvan vuoden kolmannen neljänneksen kuukausien (heinä-, elo- ja syyskuun) elinkustannusindeksin pistelukujen kokonaisluku

ilmoitettu keskiarvo luvulla 1,16. Kansaneläkelaitos vahvistaa seuraavan kalenterivuoden kansaneläkeindeksin pisteluvun kunkin vuoden lokakuun loppuun mennessä ja uuden indeksin mukaisia etuuksia maksetaan seuraavan vuoden tammikuun alusta lähtien. Vuonna 2013 kansaneläkeindeksin pisteluku on 1609. Nousua edellisvuoteen on 2,8 prosenttia. Lisäksi tiettyihin kansaneläkeindeksiin sidottuihin sosiaaliturvaetuuksiin tehtiin ylimääräinen, osittain aikaistettu 0,7 prosentin suuruinen indeksikorotus vuoden 2013 alusta. Ylimääräisen indeksikorotuksen tavoitteena oli tasata arvonlisäverokannan nousun vaikutusta erityisesti pienituloisille henkilöille.

Taulukko 4.

Täysi kansaneläke vuonna 2013, e/kk.

	Täysi kansaneläke	Työeläke, jolla ei saa kansaneläkettä
Yksinäinen	630,02	1 302,30
Avo- tai avioliitossa	558,83	1 159,88

Kansaneläkettä laskettaessa otetaan eläketulona huomioon:

- lakisääteiset työeläkkeet
- työnantajan järjestämät vapaaehtoiset eläkejärjestelyt
- työeläkkeen varhennetun vanhuuseläkkeen varhennusvähennys (perhe-eläkkeessä edunjättäjän varhennusvähennystä ei lisätä tuloksi)
- maatalousyrittäjien luopumistukeen sisältyvä MYEL-osa
- tapaturmavakuutus-, liikennevakuutus- ja sotilasvammalain mukaiset korvaukset, mutta ei näihin maksettuja kertakorotuksia.

Kansaneläkettä laskettaessa henkilön työeläketuloa ei kuitenkaan ole:

- 63 ikävuoden jälkeen tehdystä työstä karttunut työeläkkeen osa vuodesta 2005 alkaen
- työeläkkeen lapsikorotus
- työeläkkeen kuntoutuskorotus
- työeläkkeen lykkäyskorotus (ei myöskään perhe-eläkkeeseen sisältyvä)
- opiskelun ja alle 3-vuotiaan lapsen hoidon ajalta karttunut osa (VEKL) (ei myöskään perhe-eläkkeeseen sisältyvä)
- työkyvyttömyyseläkkeeseen viiden vuoden jälkeen maksettava kertakorotus (ei myöskään perhe-eläkkeeseen sisältyvä).

Kansaneläkejärjestelmän leskeneläkkeessä lesken tulona otetaan huomioon työeläkejärjestelmän perhe-eläkkeen koko maksettava määrä. Myös perhe-eläkkeeseen sisältyvä edunjättäjän 63–67-vuotiaana ansaitsema 4,5 prosentin karttuma siis pienentää kansaneläkettä.

Ulkomailta maksettavat eläkkeet ja korvaukset pienentävät tiettyin edellytyksin kansaneläkettä. Kansaneläkkeen määrää pienentää toisen EU-maan maksama työeläke samalla lailla kuin Suomen työeläke sovellettaessa EU:n sosiaaliturva-asetusta 883/2004.

Kansaneläkkeessä otetaan tulona huomioon ulkomailta maksettavat:

- työ- ja virkasuhteeseen sekä yrittäjätoimintaan perustuvat lakisääteiset ja vapaaehtoiset työeläkkeet
- työtapaturmaan perustuvat omat eläkkeet ja perhe-eläkkeet
- liikennevahinkoon perustuvat omat eläkkeet ja perhe-eläkkeet
- sotilasvammaan perustuvat perhe-eläkkeet
- maatalousyrittäjien luopumisetuusia vastaavat etuudet
- kansaneläkettä ja kansaneläkelain mukaista perhe-eläkettä vastaavat eläkkeet.

Kansaneläkelaitos laskee kansaneläkkeen määrän käyttäen vuositasoisia euromääriä. Työeläkkeen määrä kuukaudessa kerrotaan kahdellatoista ja pyöristetään lähimpään euroon. Rajatulot ovat laskennassa vuositasoisina. Lopullinen kansaneläke maksetaan kuukausitasoiseksi muunnettuna lähimpään senttiin pyöristettynä.

3.2 Perhe-eläke

3.2.1 Leskeneläke

Kansaneläkelain mukaiseen leskeneläkkeeseen on oikeus vain alle 65-vuotiaalla leskellä. Leskeneläkettä maksetaan silloin, kun leski ja edunjättäjä olivat avioliitossa ja he olivat menneet naimisiin ennen kuin edunjättäjä oli täyttänyt 65 vuotta. Avopuolison kuoleman jälkeen leski ei voi saada leskeneläkettä, mutta avopuolison lapset voivat saada Kelasta lapseneläkettä.

Leskeneläke muodostuu alku- ja jatkoeläkkeestä. Leskellä on oikeus alkueläkkeeseen kuuden kuukauden ajan puolison kuoleman jälkeen. Alkueläke on vakiomääräinen, eivätkä siihen vaikuta lesken omat tulot tai omaisuus. Vuonna 2013 alkueläkkeen määrä on 324,93 euroa kuukaudessa.

Jos leskellä on huollettavanaan alle 18-vuotias lapsi, lesken jatkoeläke on vähintään perusmäärän (101,78 euroa) suuruinen ja lisäksi voidaan maksaa tuloista riippuen täydennysmäärää. Täydennysmäärää ei jää maksettavaksi, jos tulot ylittävät 1 112,05 euroa kuukaudessa (avo- tai avioliitossa olevalla 969,71 e/kk).

Jatkoeläkkeenä voidaan maksaa vain tuloista riippuvaa täydennysmäärää, jos leskellä ei ole huollettavanaan alle 18-vuotiasta lasta. Jos leskellä on tuloja enemmän kuin 55,62 euroa kuukaudessa, täydestä täydennysmäärästä vähennetään puolet ylimenevistä tuloista¹. Leskeneläkettä ei jää maksettavaksi, jos tulot ylittävät 1 098,71 euroa kuukaudessa (avo- tai avioliitossa olevalla 956,30 e/kk).

¹ Lesken jatkoeläkkeessä tuloina otetaan huomioon 60 % työtuloista, työttömyysturvasta, sairauspäivärahasta ja lasten kotihoidon tuen hoitorahasta. Täysimääräisinä otetaan huomioon lesken omat eläkkeet, leskelle puolison jälkeen maksetut perhe-eläkkeet, korkotulot ja osingot, muut pääomatulot ja YEL- ja MYEL-työtulo.

Taulukko 5.*Leskeneläkkeen määrä vuonna 2013, e/kk.*

Alkueläke (6 kk)	324,93
Jatkoeläke täysimääräisenä, kun alle 18-vuotiaita lapsia	630,02
Jatkoeläke täysimääräisenä, kun ei alle 18-v. lapsia	
– yksin asuva	528,24
– avo- tai avioliitossa	457,05

3.2.3 Lapseneläke

Lapseneläkettä maksetaan alle 18-vuotiaalle edunjättäjän omalle lapselle, ottolapselle tai lapselle, jonka elatuksesta edunjättäjä vastasi. Päätoimisesti opiskeleva 18 vuotta täyttänyt voi saada Kelalta niin sanottua koululaiseläkettä 21 vuoden iän täyttämiseen asti. Siihen kuuluu vain lapseneläkkeen perusmäärä. Jos lapsen molemmat vanhemmat tai huoltajat ovat kuolleet, lapseneläke maksetaan kummankin jälkeen erikseen (täysorpo).

Lapseneläkkeeseen kuuluu tuloista riippumaton perusmäärä sekä täydennysmäärää, jota maksetaan, jos muut kuin Kelan maksamat perhe- tai huoltoeläkkeet ovat alle 236,46 euroa kuukaudessa.

Lapseneläkkeen laskentakaava:

$$\text{perusmäärä} + (\text{täysi täydennysmäärä} - 0,5 \times (\text{muut perhe-eläkkeet} - \text{rajatulo}))$$

Taulukko 6.*Lapseneläke vuonna 2013, e/kk.*

Perusmäärä	59,79
Lapsen täydennysmäärä	90,43
Täysi lapseneläke	150,22
Rajatulo = tulo, jolla saa täyden eläkkeen	55,62

3.3 Takuueläke

Takuueläke on tarkoitettu pienten eläketulojen saajille. Takuueläkettä ei kuitenkaan makseta, jos henkilö saa pelkästään osa-aikaeläkettä, osatyökyvyttömyyseläkettä tai perhe-eläkettä. Takuueläke on veronalainen etuus ja sitä maksetaan vain Suomessa asuville henkilöille.

Takuueläke on Kelan hoitama eläke-etuus ja se korottaa vähimmäiseläkkeen määrän 738,82 euroon kuukaudessa. Vähimmäiseläke korotetaan samaan tasoon sekä yksinasuvilla että avo- tai avioliitossa asuvilla. Suurimmillaan takuueläke on normaalitilanteissa parisuhteessa olevalla, joka saa pelkkää kansaneläkettä. Takuueläkkeen määräksi tulee tällöin

179,99 euroa kuukaudessa. Pienin maksettava takuueläke on 6,69 euroa kuukaudessa. Takuueläkettä tarkistetaan vuosittain kansaneläkeindeksillä.

Takuueläkkeeseen ei lasketa lykkäyskorotusta mutta siihen sovelletaan samaa varhensuvähennystä kuin kansaneläkkeeseen. Näin takuueläke voidaan myöntää kansaneläkkeen tavoin aikaisintaan 63-vuotiaana 1952 syntyneille samoin kuin työeläke.

Takuueläkkeen määrään vaikuttavat henkilön saamat muut, myös ulkomailta saadut, eläketulot. Siihen eivät vaikuta eläkettä saavan hoitotuki, rintamalisät eikä eläkkeen lapsikorotus. Takuueläkettä eivät myöskään pienennä ansiotulot, pääomatulot eikä omaisuus tai omaishoidon tuki. Takuueläke otetaan kuitenkin tulona huomioon eläkkeensaajan asumistukea laskettaessa.

65 vuotta täyttäneillä tai 16 vuotta täyttäneillä ja kansaneläkelain mukaisesti työkyvyttömillä maahanmuuttajilla on myös oikeus takuueläkkeeseen, jos asumisaikavaatimukset täyttyvät. Takuueläke korvasi Kelan maksaman maahanmuuttajien erityistuen. Takuueläkettä voi saada 65 vuotta täyttänyt tai työkyvytön maahanmuuttaja asuttuaan Suomessa vähintään kolme vuotta.

Takuueläkkeen laskentakaava

738,82 – muut eläketulot

3.4 Asumisaikavaatimukset ja Kelan maksamien eläkkeiden suhteuttaminen asumisaikaan

Kansaneläkettä ja takuueläkettä voi saada Suomessa asuva henkilö, jos hän on 16 vuotta täytettyään asunut Suomessa vähintään kolmen vuoden ajan. Nuorelle henkilölle myönnettävän työkyvyttömyyseläkkeen ja sen perusteella myönnettävän takuueläkkeen suhteen ei edellytetä asumisaikavaatimusta.

Perhe-eläkkeen voi saada, jos edunjättäjä oli 16 vuotta täytettyään asunut Suomessa vähintään kolmen vuoden ajan. Leskeneläkkeen myöntämisen edellytyksenä on lisäksi, että myös leski on asunut Suomessa ennen edunjättäjän kuolemaa vähintään kolmen vuoden ajan 16 vuotta täytettyään ja muuttanut Suomeen vuoden kuluessa edunjättäjän kuolemasta. Lapseneläkkeen osalta edellytetään, että lapsi on asunut Suomessa edunjättäjän kuollessa tai muuttanut Suomeen vuoden kuluessa edunjättäjän kuolemasta.

Asetusta 883/2004 sovellettaessa eläkeoikeutta varten otetaan tarvittaessa huomioon myös henkilölle toisesta EU-maasta eläkeoikeutta ja eläkkeen laskentaa varten karttuneet ajat. Jos henkilöllä ei ole missään maassa yhden vuoden vakuutusaikaa, hänellä on oikeus kuitenkin kansaneläkkeeseen, jos hän on viimeksi ollut vakuutettuna Suomessa ja kaikkien maiden vakuutusaika on yhteensä vähintään 3 vuotta.

Jos asumisaikavaatimukset täyttyvät mutta hakija tai edunjättäjä on asunut Suomessa alle 80 prosenttia 16 vuoden iän täyttämisen ja eläkkeen alkamisen tai 65 vuoden täyttämisen välisestä ajasta, suhteutetaan kansaneläke sekä leskeneläke Suomessa asuttuun aikaan. Lapsen eläkettä ja takuueläkettä ei suhteuteta asumisaikaan.

3.5 Eläkkeensaajan asumistuki

Eläkkeensaajien asumistukea voivat hakea pienituloiset 65 vuotta täyttäneet henkilöt tai alle 65-vuotiaat eläkkeensaajat, jotka asuvat pysyvästi Suomessa vuokra- tai omistusasunnoissa. Jos molemmat puoliset saavat asumistukeen oikeuttavia eläkkeitä tai ovat täyttäneet 65 vuotta, he hakevat asumistuen yhteisesti kummallekin ja tuki maksetaan heille puoliksi.

Eläkkeensaajien asumistukea ei makseta osatyökyvyttömyyseläkkeen tai osa-aikaeläkkeen saajille, eikä alle 65-vuotiaana varhennettua Kelan vanhuuseläkettä tai työeläkelakien mukaista vanhuuseläkettä saaville. Asumistuen maksaminen jatkuu kuitenkin, kun työkyvyttömyys- tai työttömyyseläke muuttuu työeläkelakien mukaiseksi vanhuuseläkkeeksi ennen 65 vuoden ikää.

Vuonna 2013 asumistukea voidaan maksaa, jos hakijalla on asumiskustannuksia vähintään 702 euroa vuodessa. Pienin maksettava asumistuki on 6,65 euroa kuukaudessa. Eläkkeensaajien asumistuki on 85 prosenttia hyväksyttävistä asumismenoista, jotka ylittävät omavastuuosuuden. Perusomavastuu on kaikilla hakijoilla 607,40 euroa vuodessa. Hakijan ja hänen puolisonsa tuloista riippuen perusomavastuun päälle voidaan laskea lisäomavastuu. Lisäomavastuu on 40 prosenttia siitä tulojen osasta, joka ylittää perhesuhteiden mukaisesti määräytyvät tulorajat. Eläkkeensaajien asumistuen suuruuteen vaikuttavat lähes kaikki omat ja puolison jatkuvasti saamat tulot. Asumistukea ei suhteuteta asumisaikaan.

Asumistuen laskentakaava:

$$0,85 \times (\text{hyväksytyt asumiskustannukset} - (\text{perusomavastuu} + \text{mahdollinen lisäomavastuu}))$$

Asumiskustannusten enimmäismäärät määräytyvät asuinkunnan ja samassa asunnossa asuvien lasten lukumäärän perusteella. Enimmäismääriä korotetaan 20 prosentilla, jos asumistuen saajan luona asuu 1–2 alle 16-vuotiasta lasta ja 40 prosentilla, jos hänen luonaan asuu vähintään kolme lasta (taulukko 7).

Taulukko 7.

Asumiskustannusten enimmäismäärät vuonna 2013 (e/v).

	I kuntaryhmä	II kuntaryhmä	III kuntaryhmä
Lapseton	7 405	6 810	5 974
1–2 lasta	8 886	8 172	7 169
3– lasta	10 367	9 534	8 346

Kuntaryhmä I Espoo, Helsinki, Kauniainen ja Vantaa.

Kuntaryhmä II Hyvinkää, Hämeenlinna, Joensuu, Jyväskylä, Järvenpää, Kerava, Kirkkonummi, Kouvola, Kuopio, Lahti, Lappeenranta, Lohja, Nurmijärvi, Oulu, Pori, Porvoo, Raisio, Riihimäki, Rovaniemi, Seinäjoki, Sipoo, Tampere, Turku, Tuusula, Vaasa ja Vihti.

Kuntaryhmä III muut kunnat.

Taulukko 8.*Lisäomavastuun tulorajat vuonna 2013.*

	e/v	e/kk
Yksin asuva	8 633	719,42
Puoliso, jolla ei oikeutta asumistukeen	12 655	1 054,58
Puoliso, jolla oikeus asumistukeen	13 867	1 155,58

Taulukko 9.*Enimmäismääräinen asumistuki vuonna 2013 (e/kk).*

	I kuntaryhmä	II kuntaryhmä	III kuntaryhmä
Lapseton	481,50	439,35	380,13
1–2 lasta	586,40	535,83	464,78
3– lasta	691,31	632,30	549,43

3.6 Muut lisät

Alla olevaan taulukkoon on koottuna eläkkeensaajan hoitotukien, lapsikorotuksen, rintamalisien ja veteraanilisän määrät vuonna 2013. Eläkkeensaajien hoitotuesta säädetään vammaistukilaissa, ja siitä korvataan sairaan ja vammaisen eläkkeensaajan kotona asumisen kuluja ja erityiskustannuksia. Eläkkeensaajan hoitotukia ovat perus-, korotettu- ja ylin hoitotuki, joita myönnetään avuntarpeen, ohjauksen ja valvonnan tarpeen sekä erityiskustannusten määrän perusteella.

Kela myöntää lapsikorotusta eläkkeensaajille alle 16-vuotiaista lapsista. Sotaveteraanit voivat saada rintamalisää ja ylimääräistä rintamalisää. Lisäksi ylimääräistä rintamalisää ja korotettua tai ylintä hoitotukea saaville Kela maksaa veteraanilisää.

Taulukko 10.*Muiden lisien määriä vuonna 2013, e/kk.*

Asumisaikaan suhteutettavat eläkkeensaajan vammaisetuudet		Asumisaikaan suhteuttamattomana maksettavat eläke-etuuden osat	
Perushoitotuki	61,83	Lapsikorotus	21,97
Korotettu hoitotuki	153,91	Rintamalisä	49,22
Ylin hoitotuki	325,46	Ylimääräinen rintamalisä	25–45 % 101,76 euroa ylittävästä kansaneläkkeen määrästä (vähintään 6,30 e, enintään 237,71 e)
		Veteraanilisä	104,42 (etuuteen tehtiin 50 euron korotus)

4 Verotus

Veronalaista tuloa ovat tietyin rajoituksin verovelvollisen rahana tai rahanarvoisena etuutena saamat tulot. Tuloista on oikeus vähentää niiden hankkimisesta tai säilyttämisestä johtuneet menot (luonnolliset vähennykset). Tulo jaetaan pääomatuloon ja ansiotuloon. Ansiotuloa on muu kuin pääomatuloksi määriteltävä tulo, esimerkiksi palkka ja eläke.

Työeläke, kansaneläke ja takuueläke ovat verotettavaa ansiotuloa. Verotonta tuloa ovat kuitenkin esimerkiksi kansaneläkkeen lapsikorotus, eläkkeensaajien hoitotuki, rintamalisä, veteraanilisä ja asumistuki.

Vapaaehtoiseen yksilölliseen eläkevakuutukseen perustuva eläke ja muu vakuutusosuus on veronalaista pääomatuloa vuoden 2005 alusta voimaan astuneen lain mukaan. Aikaisemmin vapaaehtoinen eläkevakuutus kuului ansiotuloverotuksen piiriin. Työnantajan järjestämä kollektiivinen lisäeläke ja kertamaksullinen eläke kuuluvat ansiotuloverotuksen piiriin.

4.1 Vähennykset ansiotuloverotuksessa

Puhdas ansiotulo lasketaan vähentämällä ansiotulosta tulon hankkimisesta ja säilyttämisestä aiheutuneet menot (luonnolliset vähennykset). Valtionverotuksen verotettava ansiotulo saadaan vähentämällä puhtaasta ansiotulosta valtionverotuksen vähennykset ja kunnallisverotuksen verotettava tulo vähentämällä puhtaasta ansiotulosta kunnallisverotuksen vähennykset.

Lisäksi verosta tehtäviä vähennyksiä ovat valtionverotuksen työtulovähennys, valtionverotuksen invalidivähennys, elatusvelvollisuusvähennys, kotitalousvähennys, alijäämähyvitys ja erityinen alijäämähyvitys.

Tässä on käsitelty vain muutamia eläkkeensaajan ja palkansaajan oleellisia vähennyksiä. Vähennyksistä on kerrottu lisää liitteessä 1.

KUNTA	VALTIO
ANSIOTULOT YHTEENSÄ – Tulonhankkimismenot	ANSIOTULOT YHTEENSÄ – Tulonhankkimismenot
PUHDAS ANSIOTULO – Pakolliset vakuutusmaksut – Kollektiivisen lisäeläketurvan maksut – Veronmaksukyvyyn alentumisväh. – Eläketulovähennys – Merityötulovähennys – Invalidivähennys – Opintorahavähennys – Ansiotulovähennys – Perusvähennys	PUHDAS ANSIOTULO – Pakolliset vakuutusmaksut – Kollektiivisen lisäeläketurvan maksut – Veronmaksukyvyyn alentumisväh. – Työtulovähennys – Eläketulovähennys – Merityötulovähennys
KV. VEROVUODEN ANSIOTULO – Vanhat tappiot	VV. VEROVUODEN ANSIOTULO – Vanhat tappiot
= KV. VEROTETTAVA ANSIOTULO	= VV. VEROTETTAVA ANSIOTULO

4.1.1 Eläkkeensaajan vähennykset

Eläketuloa saavan verovelvollisen puhtaasta ansiotulosta vähennetään kunnallisverotuksessa eläketulovähennys. Eläkkeensaajien verotuksen kannalta kunnallisverotuksen merkitys on suurin, koska valtionverotus kohdistuu vuonna 2013 vasta vajaan 2 000 euron kuukausieläkkeisiin valtion eläketulovähennyksen vuoksi. Kunnallisverotuksen muutoksilla on näin ollen suurempi vaikutus pieniin ja keskimääräisiin eläkkeisiin.

Eläketulovähennys on vuonna 2013 enintään 8 880 euroa tai tätä pienempi eläketulon määrä. Vähennys pienenee 55 prosentilla siltä osin, kun puhdas ansiotulo ylittää täyden eläketulovähennyksen määrän. Eläketulovähennys määräytyy kansaneläkkeen täyden määrän perusteella. Siten se nousee kansaneläkkeen indeksikorotusten ja tasokorotusten seurauksena. Kunnallisverotuksessa pienituloiselle eläkkeen- tai palkansaajalle myönnetään myös perusvähennys. Perusvähennyksen määrää kasvatettiin 30 eurolla 2 880 euroon. Perusvähennyksen poistumaprosentti on 20 prosenttia täyden vähennysmäärän ylittävistä tuloista.

Eläketulovähennyksen sekä perusvähennyksen johdosta pienituloisen eläkkeensaaja ei maksa kunnallisveroa alle 10 738 euron vuosieläkkeestä (kuukausitasolla 895 e). Enimmäisvähennyksen nousu ulottaa kunnallisverotuksen eläketulovähennyksen 25 025 euroon, joka on 987 euroa enemmän kuin edellisvuonna.

Valtionverotuksessa eläketulovähennyksen kasvattamisella on pyritty keventämään eläketulojen verotusta 2000-luvun loppupuolelta lähtien. Täysi eläketulovähennys lasketaan kertomalla täyden kansaneläkkeen määrä erikseen määrättävällä kertoimella ja vähentämällä tästä luvusta tuloveroasteikon alimman verotettavan tulon määrä. Vuonna 2013 eläketulovähennyksen parametrit pidettiin edellisvuoden tasolla, kertoimen ollessa 3,80 ja poistumaprosentin 44.

Valtionverotuksen eläketulovähennyksen täysi määrä nousi edellisvuoden 11 660 eurosta 12 630 euroon. Valtionverotuksessa alin verotettava eläketulo on myös noussut lähes 960 euroa edellisvuodesta 23 811 euroon.

Taulukko 11.

Eläketulovähennyksen täysi määrä sekä vuosituloraja, josta alkaen eläkkeensaaja alkaa maksaa veroa ja vuosituloraja, josta alkaen vähennystä ei saa enää lainkaan.

	Täysi vähennys	Eläke, josta alkaen veroa	Eläke, josta ei enää vähennystä
Kunnallisverotus	8 880	10 738	25 025
Valtionverotus	12 630	23 811	41 335

Invalidivähennyksen voi saada henkilö, jonka invaliditeettiprosentti on vähintään 30 prosenttia. Invalidivähennys tehdään viran puolesta henkilöille, jotka saavat työkyvyttömyyseläkettä tai kuntoutustukea. Valtionverotuksen invalidivähennys tehdään verosta, ja sen suuruus on haitta-asteen mukainen osa 115 eurosta. Kunnallisverotuksen invalidivähennys lasketaan vain, jos verovelvollisella on muuta ansiotuloa kuin eläketuloa. Vähennys on haitta-asteen suuruinen osa 440 eurosta, mutta enintään muun puhtaan ansiotulon kuin eläketulon verran. Kunnallisverotuksessa vähennys tehdään puhtaasta ansiotulosta.

4.1.2 Palkansaajan vähennykset

Palkansaaja saa tulonhankkimis-, ansiotulo- ja työtulovähennyksen. Palkansaajan maksamat työeläke- ja työttömyysvakuutusmaksu sekä sairausvakuutuksen päivärahamaksu ovat vähennyksellisiä verotuksessa.

Kunnallisverotuksen ansiotulovähennys määräytyy samoin perustein vuonna 2013 kuin edellisvuosina. Vähennys on 51 prosenttia tulojen 2 500 euroa ylittävältä osalta tulojen 7 230 euron määrään saakka ja sen ylittävältä osalta 28 prosenttia. Vähennyksen enimmäismäärä on 3 570 euroa. Verovelvollisen puhtaan ansiotulon ylittäessä 14 000 euroa vähennyksen määrä pienenee 4,5 prosentilla puhtaan ansiotulon 14 000 euroa ylittävältä osalta.

Valtionverotuksen työtulovähennys lasketaan samojen ansiotulojen perusteella kuin kunnallisverotuksen ansiotulovähennys. Vähennys tehdään verosta. Vuonna 2013 valtionverotuksen työtulovähennys on 7,3 prosenttia ansiotulojen 2 500 euroa ylittävästä osasta. Vuodelle 2013 työtulovähennyksen enimmäismäärää korotettiin 970 euroon. Verovelvollisen puhtaan tulon ylittäessä 33 000 euroa vähennyksen määrä pienenee 1,1 prosentilla puhtaan ansiotulon 33 000 euroa ylittävältä osalta. Jos valtion tulovero ei riitä vähennyksen tekemiseen, käyttämättä jäänyt osuus vähennetään kunnallisverosta, kirkollisverosta ja sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksusta näiden suhteessa.

Kunnallisverotuksen ansiotulovähennys ulottuu noin 94 000 euron vuosituloihin ja valtionverotuksen työtulovähennys noin 121 800 euron vuosituloihin asti. Vuonna 2012 työtulovähennys ulottui noin 119 500 euron tuloihin saakka.

4.2 Valtionvero ja kunnallisvero

Valtiolle suoritetaan tuloveroa verotettavasta ansiotulosta progressiivisen tuloveroasteikon mukaan. Normaalisti tuloveroasteikon rajoihin tehdään verotuksen hillitsemiseksi vähintään yleisen hintatason ja ansiotason nousun kompensoivat tarkistukset. Vuodelle 2013 nämä tarkistukset jätettiin kuitenkin tekemättä, jonka seurauksena verotus käytännössä hieman kiristyy. Lisäksi valtion tuloveroasteikkoon lisättiin vuodelle 2013 väliaikaisesti uusi tuloluokka, niin sanottu solidaarisuusvero yli 100 000 euron ylittävälle tuloille. Solidaarisuusveron kahden prosenttiyksikön korotus on tarkoitettu väliaikaiseksi vuosille 2013–2015.

Vuoden 2013 alusta otettiin käyttöön uusi eläketulon lisävero. Lisäveron avulla korkeatuloisten eläkeläisten verotusta kiristetään vastaamaan 53 vuotta täyttäneen palkansaajan veroja ja maksuja. Lisäveron määrä on kuusi prosenttia yli 45 000 euron vuosieläketulosta. Lisäveron vaikutuksesta eläke- ja yli 53-vuotiaan palkkatulon verotus on hyvin lähellä toisiaan myös korkeammilla eläketuloilla.

Taulukko 12.

Valtion tuloveroasteikko vuonna 2013.

Verotettava tulo, €	Vero alarajan kohdalla, €	Vero alarajan ylittävästä tulo osasta, %
16 100–23 900	8	6,5
23 900–39 100	515	17,5
39 100–70 300	3 175	21,5
70 300–100 000	9 883	29,75
100 000–	18 719	31,75

Uusi yleisradiovero otettiin myös käyttöön vuoden 2013 alusta. Henkilökohtaisella tulodonnaisella verolla korvattiin aikaisemmin käytössä ollut kotitalous- tai laitekohtainen maksu, niin sanottu televisiolupamaksu. Veron määrä on 0,68 prosenttia puhtaan ansiotulon ja puhtaan pääomatulon yhteismäärästä, kuitenkin enintään 140 euroa. Pienempää kuin 50 euron määrää ei panna maksuun.

Ansiotulosta suoritetaan kunnallisveroa kotikunnalle kunnan tuloveroprosentin perusteella. Kirkollisveron määrä lasketaan kunnallisverotuksessa verotettavasta ansiotulosta seurakunnan tuloveroprosentin mukaan. Myös sairaanhoitomaksu lasketaan kunnallisverotuksessa verotettavasta tulosta.

Keskimääräinen kunnallisveroprosentti on noussut edellisvuodesta 0,14 prosenttiyksikköä. Palkansaajan sekä eläkkeensaajan sairaanhoitomaksu nousi 0,08 prosenttiyksikköä. Keskimääräinen kirkollisvero pysyi samana 1,4 prosenttiyksikössä.

Taulukko 13.

Kuntien ja kirkon tuloveroprosentit sekä sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksu vuonna 2013.

	Kunnallisvero-%	Kirkollisvero-%
Helsinki	18,50	1,0
Espoo	17,75	1,0
Vantaa	19,00	1,0
Turku	18,75	1,0
Tampere	19,00	1,25
Keskimäärin koko maa	19,38	1,40
Palkansaajan sairaanhoitomaksu	1,30	
Eläkkeensaajan sairaanhoitomaksu	1,47	

4.3 Eläkkeensaajien ja palkansaajien verotus

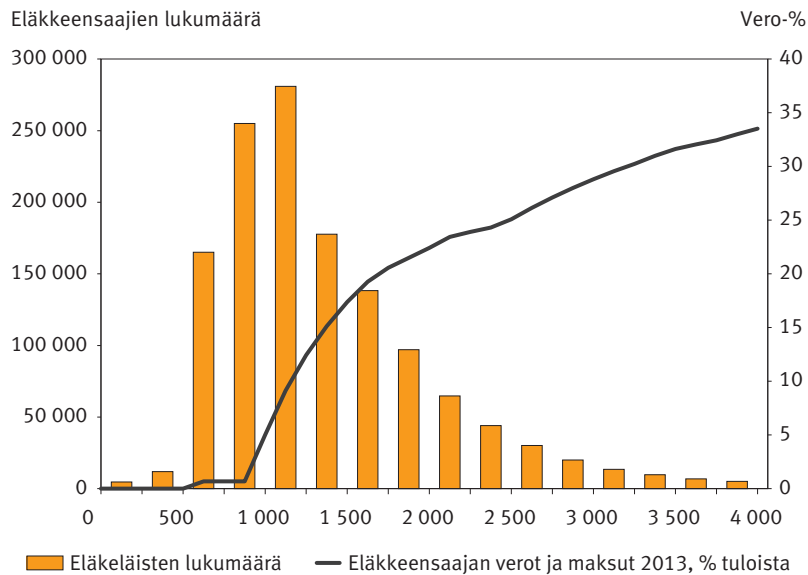
Lakisääteisten eläkkeiden verotus määräytyy pääosin samoin kuin muidenkin ansiotulojen verotus. Eläketulon ja palkkatulon vero- ja maksurasite eroavat kuitenkin erilaisten verovähennysten ja sosiaalivakuutusmaksujen takia. Vuoden 2013 alusta voimaan tullut eläketulon lisävero koskee ainoastaan eläketuloa.

Eläketulosta myönnetään eläketulovähennys. Palkansaaja saa puolestaan tulonhankkimisvähennyksen ja työtulovähennyksen sekä maksaa työeläkemaksua (5,15/6,5 %), työttömyysvakuutusmaksua (0,6 %) sekä sairausvakuutuksen päivärahamaksua (0,82 %), jotka ovat vähennyskelpoisia verotuksessa.

Kuviossa 1 näkyy, että eläkkeensaajia on eniten tulotasolla, jolla eläkkeestä ei makseta veroa tai veroprosentti on pieni. Vuoden 2013 alusta yleisradiovero aiheuttaa kuitenkin sen, että käytännössä kaikki eläkeläiset joutuvat maksamaan veroa. Yleisradioveroa aletaan periä noin 613 euron kuukausituloista. Yksin asuvan täysi kansaneläke on 630,02 euroa ja takuueläkkeen 738,82 euroa, jotka ovat tätä korkeampia. Noin puolella eläkeläisistä eläke jää alle 1 250 euroon ja 75 prosentilla alle 1 500 euron. Yli 25 prosentin veroja maksaa alle kymmenen prosenttia eläkeläisistä.

Kuvio 1.

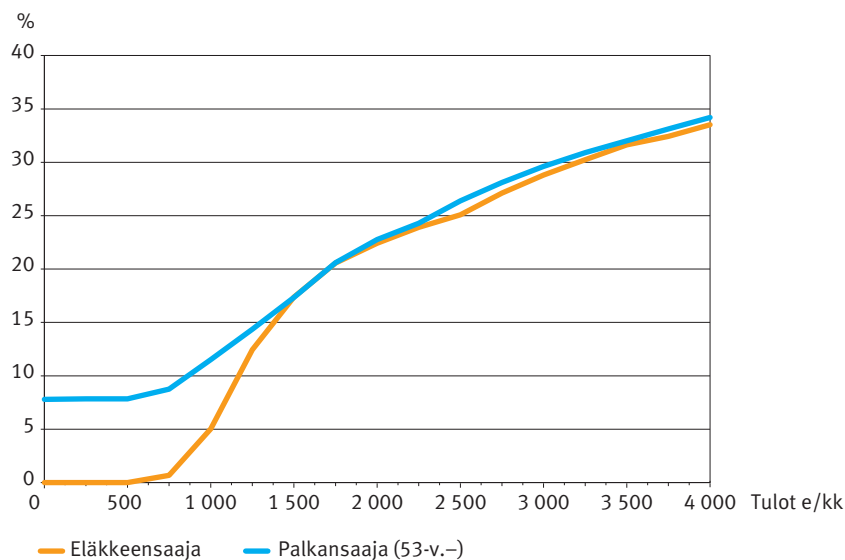
Suomessa asuvien omaeläkkeensaajien (ei osa-aikaeläke) kokonaiseläkejakauma vuonna 2011 sekä eläkkeensaajan vero- ja maksuprosentti vuonna 2013.

Seuraavissa kuvissa ja taulukoissa on verrattu palkansaajan ja eläkkeensaajan verotusta eri tulotasolla. Eläketulovähennysten ansiosta eläkkeensaajan käteen jäävä tulo on alemmissa tuloluokissa suurempi kuin palkansaajan samalla tulotasolla.

Kuvio 2.

Palkansaajan (53 v. täytt.) ja eläkkeensaajan verot ja maksut vuonna 2013, % tuloista. (Kuukausitulo on vuositulo/12)

Eläketulon verotus on ollut vuosina 2008–2012 pääosin matalampi kuin palkansaajan vero- ja maksuprosentti, jossa on otettu huomioon myös palkansaajan työeläkemaksu (53–67-v.) ja työttömyysvakuutusmaksu. Vuonna 2013 verotus pysyy alle 40 000 euron vuosituloilla suunnilleen samalla tasolla kuin vuonna 2012, jos yleisradioveron korottavaa vaikutusta ei huomioida.

Taulukko 14.

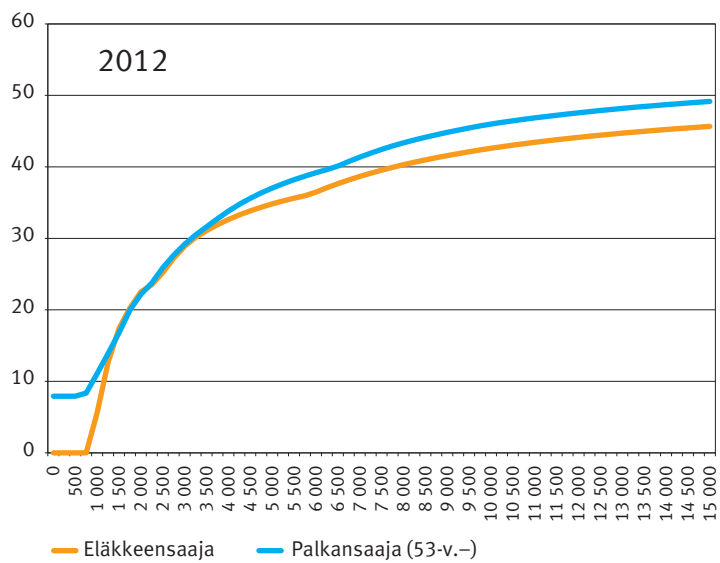
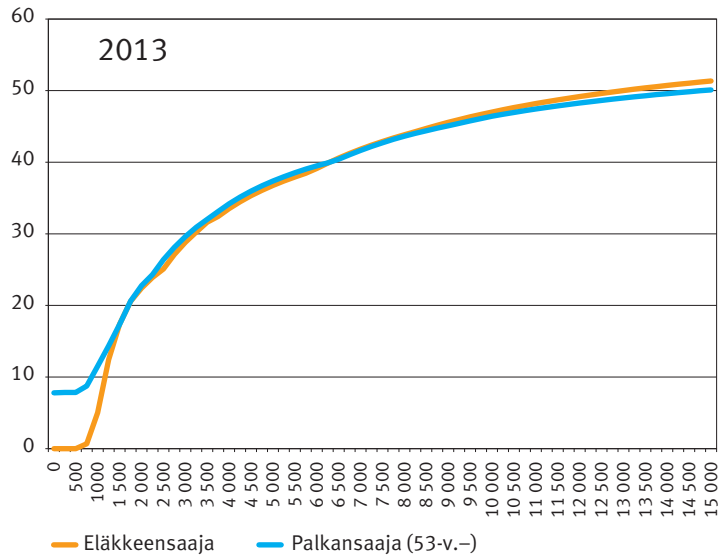
Verot ja maksut vuonna 2013, % tuloista.

Tulot kk (vuositulo/12)	Eläkkeensaaja	Palkansaaja, alle 53-v.	Palkansaaja, 53-v.–
500	0,0	6,5	7,8
750	0,7	7,8	8,8
1 000	5,0	10,5	11,5
1 250	12,4	13,4	14,4
1 500	17,4	16,4	17,3
1 750	20,6	19,7	20,6
2 000	22,4	21,8	22,8
2 250	23,9	23,5	24,3
2 500	25,1	25,6	26,4
2 750	27,1	27,3	28,1
3 000	28,8	28,8	29,6
3 500	31,6	31,2	32,0
4 000	33,5	33,4	34,2
5 000	36,8	36,6	37,4
6 000	39,1	38,7	39,5
7 000	41,8	41,0	41,6
8 000	43,8	43,0	43,6
10 000	47,0	45,8	46,4
15 000	51,3	49,5	50,1

Kuviossa 3 tarkastellaan palkansaajan sekä eläkkeensaajan veroja ja maksuja hiukan suuremmalla tuloskaalalla kuin kuviossa 2. Näissä kuvioissa voidaan selvästi nähdä eläkkeestä perittävän lisäveron kiristävä vaikutus. Eläkeläisen kuuden prosentin lisäveroa peritään yli 45 000 euron vuosituloista vuodesta 2013 alkaen. Noin 75 000 euron vuosituloista ylöspäin eläkkeensaajan maksurasitus on hieman palkansaajan (yli 53 v.) verotusta kireämpää. Aikaisemmin korkeatuloisten eläkeläisten maksurasitus oli selvästi palkansaajia (yli 53 v.) kevyempää.

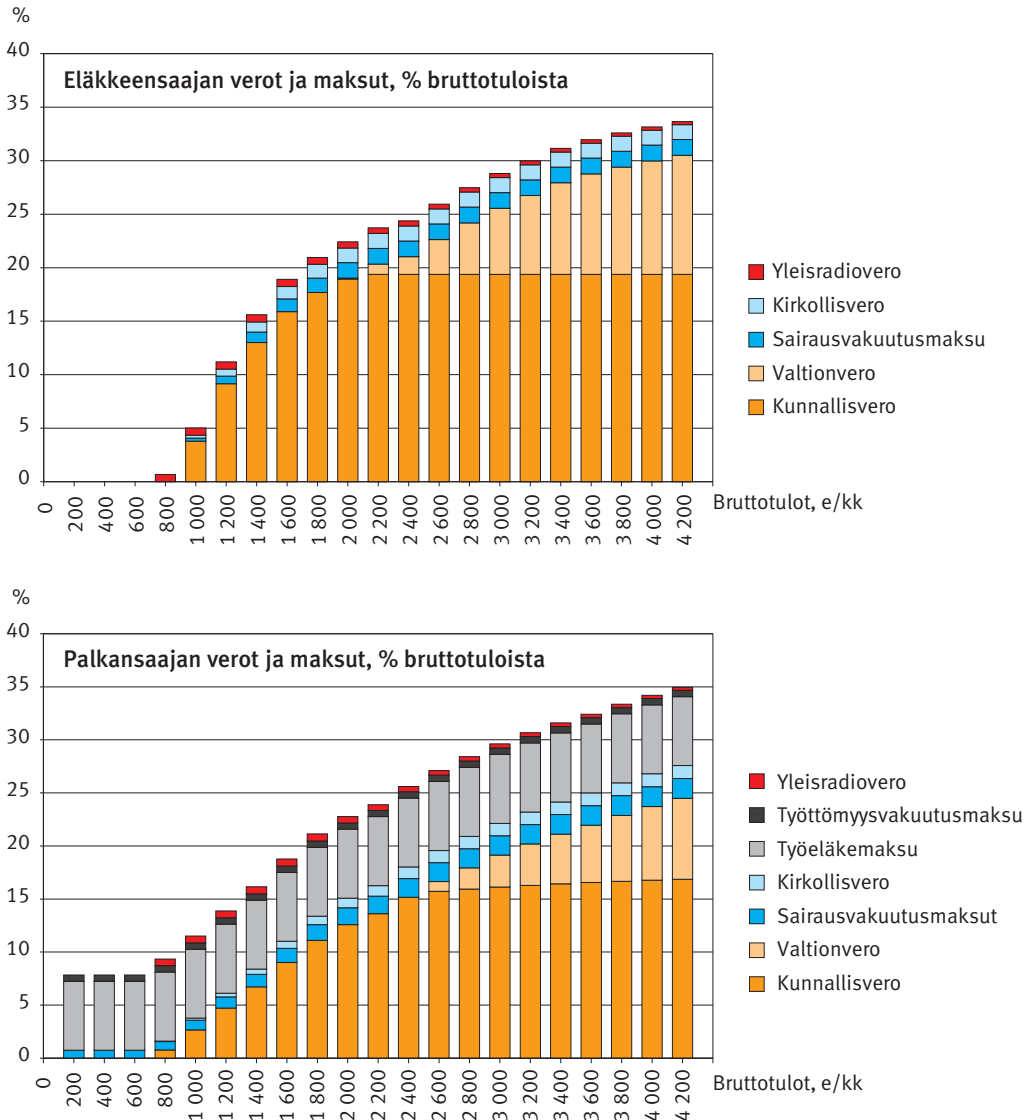
Kuvio 3.

Palkansaajan (53 v täytt.) ja eläkkeensaajan verot ja maksut vuonna 2013 ja 2012, % tuloista.
(Kuukausitulo on vuositulo/12)

Kuvio 4.

Eläkkeensaajan ja palkansaajan (53 v täytt.) verojen ja maksujen rakenne eri tulotasoilla vuonna 2013 ja 2012, % bruttotuloista.

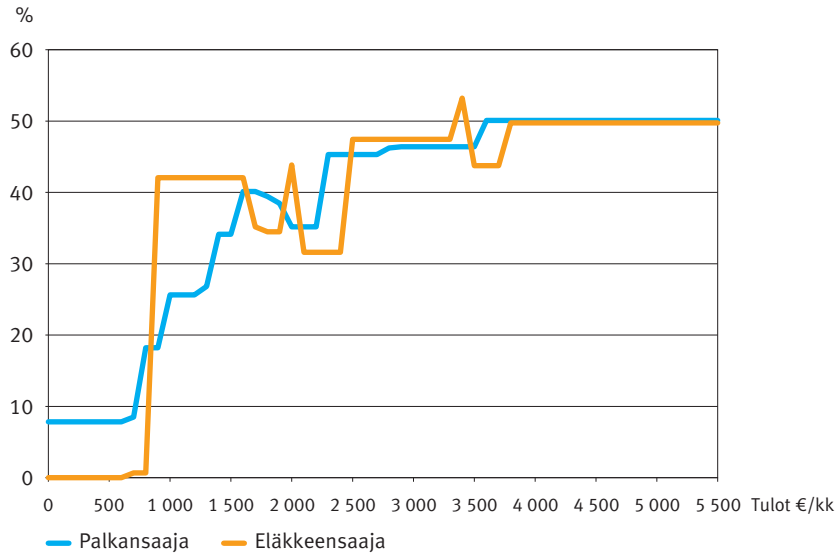
Kuviossa 5 on esitetty palkansaajan ja eläkkeensaajan tulonlisäyksestä veroihin ja maksuihin menevä osuus eri tulotasoilla. Kunnallisverotuksen eläketulovähennys ja perusvähennys pienenevät tulojen kasvaessa, joten eläkkeiden verotus kiristyy voimakkaasti 900–1 600 euron tulotasolla. Tällä tuloalueella eläkkeensaaja maksaa tulonlisäyksestä veroa reilut 40 prosenttia.

Marginaaliveroaste nousee 47 prosenttiin 2 500 euron kuukausituloilla kun valtionverosteikossa noustaan (vähennysten jälkeen) toiselle portaalle, eli 23 900 euron rajalle. Lisätulosta maksetaan korkeaa veroa tällä tulotasolla myös, koska valtionverotuksen eläketulo-

vähennys pienenee tulojen kasvaessa ja loppuu noin 3 200 euron tuloilla. Eläketulon lisävero nostaa marginaaliveron yli 3 750 euron kuukausituloilla 50 prosenttiin, kun aiemmin tällä tulotasolla tulonlisäyksestä maksettiin veroa noin 43 prosenttia.

Kuvio 5.

Palkansaajan ja eläkkeensaajan marginaaliveroaste vuonna 2013 eri tulotasoilla.

4.4 Eläkkeensaajan palkkatulon verotus

Eläkkeensaajan palkkatuloa verotetaan kuten mitä tahansa palkkatuloa. Muut ansiotulot pienentävät eläketulovähennystä; kun vähennys pienenee, veroprosentti kasvaa. Toisaalta varsinaisesta palkkatulosta saa tulonhankkimisvähennyksen sekä ansiotulovähennyksen ja työtulovähennyksen. Työttömyysvakuutusmaksua ei peritä 65 vuotta täyttäneen saamasta palkasta eikä työeläkemaksua ja sairausvakuutuksen päivärahamaksua 68 vuotta täyttäneen saamasta palkasta.

4.5 Kansainväliset tilanteet

Ulkomailla pysyvästi asuvien eli rajoitetusti verovelvollisten Suomesta saamia eläkkeitä alettiin vuodesta 2006 alkaen verottaa samalla tavalla kuin Suomessa asuvien eläkkeitä. Veroprosentti, vähennykset ja veroilmoitusmenettely ovat samat kuin Suomessa asuvilla. Aiemmin ulkomailla asuvien eläkkeistä perittiin 35 prosentin lähdevero. Ulkomaisen eläkkeensaajan kaikki verot, myös keskimääräisen kunnallisveroprosentin mukainen laskennallinen kunnallisvero, menevät valtiolle.

Joissain tilanteissa Suomen ja henkilön asuinvaltion välisen verosopimusten perusteella eläkettä ei veroteta lainkaan Suomessa, vaan ainoastaan eläkkeensaajan asuinvaltiossa.

Ulkomailta maksettava eläke on usein verotettu jo maassa, josta eläkettä maksetaan. Tällöin Suomessa ei määrätä eläkkeestä tuloveroa, mutta eläke korottaa Suomesta saadun tulon veroa. Joistain maista saatua eläkettä ei veroteta kyseisessä maassa ja silloin Suomi verottaa eläkkeen normaalisti.

Yksittäisestä maasta saadun eläkkeen verokohtelu selviää Suomen ja kyseisen maan välisestä verosopimuksesta, jotka tehdään kaksinkertaisen verotuksen estämiseksi. Suomella on sopimus yli 60 valtion kanssa. Ulkomaisesta eläkkeestä määrätään tavallisesti Suomessa vakuutetun eläkkeensaajan sairaanhoitomaksu.

4.6 Pääomatuloverotus

Verotettavasta pääomatulosta maksettavan tuloveron määrä on 30 prosenttia, ja yli 50 000 euron osalta 32 prosenttia. Myös vapaaehtoinen eläkevakuutus on kuulunut pääomatuloverotuksen piiriin vuoden 2005 alusta lähtien.

4.6.1 Vähennykset pääomatuloverotuksessa

PÄÄOMATULOT YHTEENSÄ
– Tulonhankkimiskulut
PUHDAS PÄÄOMATULO
– Vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen maksut
– Pitkäaikaissäätämissopimuksen maksut
– Metsävähennys
– Metsätalouden pääomatulosta tehtävät muut vähennykset
– Tulolähteiden tappiot
– Asunto-, opinto- ja tulonhankkimisvelan korot
VEROVUODEN PÄÄOMATULO
– Vanhat tappiot
= VEROTETTAVA PÄÄOMATULO

4.6.2 Vapaaehtoinen yksilöllinen eläkevakuutus sekä pitkäaikaissäätäminen

Vapaaehtoisten eläkevakuutusten maksujen verovähennysoikeuden ikäraja nousi 68 vuoteen vuoden 2013 alussa. Tällöin vapaaehtoisten yksilöllisten eläkevakuutusten ja pitkäaikaissäätämissopimusten samoin kuin kollektiivisen lisäeläketurvan maksujen vähennyskelpoisuuden edellytyksenä oleva ikäraja korotettiin työntekijän eläkelain mukaiseen lykättyyn vanhuuseläkkeeseen oikeuttavaan ikään. Veroedun voi saada siis vain sellaisista sopimuksista, jotka määritellään alkaviksi 68 ikävuodesta. Vanhoihin eläkevakuutus- ja pitkäaikaissäätämissopimuksiin, jotka on otettu ennen vuotta 2013, muutos ei vaikuta.

4.7 Vapaaehtoinen yksilöllinen eläkesäästäminen

Vapaaehtoisten eläkevakuutusten verotus on ollut kokonaisuudessaan pääomatuloverotuksen piirissä vuodesta 2006 lähtien. Vanhojen eläkevakuutusten (otettu ennen 6.5.2004) maksut ovat myös vähennyskelpoisia pääomatuloverotuksessa, mutta näiden vakuutusten perusteella maksettavaa eläkettä verotetaan aikanaan sen mukaan, miten vähennyksetkin on tehty. Esimerkiksi se eläkkeen osa, joka on kertynyt ennen vuoden 2006 alkua maksetuista maksuista ja pääomalle kertyneestä tuotosta, verotetaan ansiotulona.

Työnantajan järjestämän lisäeläketurvan kautta saatua eläkettä verotetaan ansiotulona. Jos työntekijä maksaa kollektiivisen lisäeläketurvan maksuja myös itse, saa hän vähentää maksamansa maksut eräin edellytyksin omissa verotuksessaan ansiotuloista.

4.7.1 Pitkäaikaissäästämissopimukset

Vapaaehtoisen eläkevakuutuksen verotuki koskee myös muuta eläkeaikaa tähtäävää pitkäaikaissäästämistä. Säästäjän ja talletuspankin, rahastoyhtiön tai sijoituspalveluyrityksen välisen pitkäaikaissäästämissopimuksen (PS-sopimus) perusteella tehdyt maksut ovat tuloverotuksessa vähennyskelpoisia samoin ehdoin kuin vapaaehtoisen eläkevakuutuksen maksut. Säästämissopimuksen mukaisesti sijoitetuille varoille kertyvää tuottoa ei veroteta säästämisajana. Palveluntarjoajan säästäjälle tai muulle säästämissopimuksen mukaan varoihin oikeutetulle eläkeiän täytyttyä maksamat suoritukset luetaan saajan pääomatuloksi.

4.7.2 Verovähennysoikeus vapaaehtoisten eläkevakuutusten ja pitkäaikaissäästämissopimusten maksuista

Vapaaehtoisen eläkevakuutuksen ja pitkäaikaissäästämissopimuksen maksuja on oikeus vähentää pääomatulosta 5 000 euroa vuodessa. Jos työnantaja on ottanut verovelvolliselle tällaisen vakuutuksen, itse otetun vakuutuksen tai pitkäaikaissäästämissopimuksen maksuja voi vähentää enintään 2 500 euroa. Vapaaehtoisen eläkevakuutuksen maksut ovat vähennyskelpoisia vain, jos vakuutus on otettu Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa sijaitsevasta vakuutuslaitoksesta. Pitkäaikaissäästämissopimuksen maksut ovat vähennyskelpoisia vain, jos sopimus on tehty Suomessa sijaitsevan palveluntarjoajan kanssa.

Jos henkilö on muuttanut ulkomailta Suomeen, vakuutusmaksut ovat vähennyskelpoisia hänen verotuksessaan muuttovuodelta ja kolmelta sitä seuraavalta vuodelta, jos maksut perustuvat vakuutukseen, joka on otettu vähintään yhtä vuotta ennen henkilön Suomeen muuttoa. Eläkevakuutusta ei voida myöskään takaisinostaa tai pitkäaikaissopimuksen säästömäärää nostaa ennen eläkeikää kuin vähintään vuoden kestäneen työttömyyden, pysyvän työkyvyttömyyden, osatyökyvyttömyyden, puolison kuoleman tai avioeron perusteella.

5 Kokonaiseläke

Kuten edellä on kuvattu, lakisääteinen eläketurva muodostuu työeläkkeestä ja asumiseen perustuvasta kansaneläkkeestä sekä takuueläkkeestä. Työtapaturmassa tai liikenteessä loukkaantuneelle voidaan maksaa myös niin sanottuja LITA-eläkkeitä.

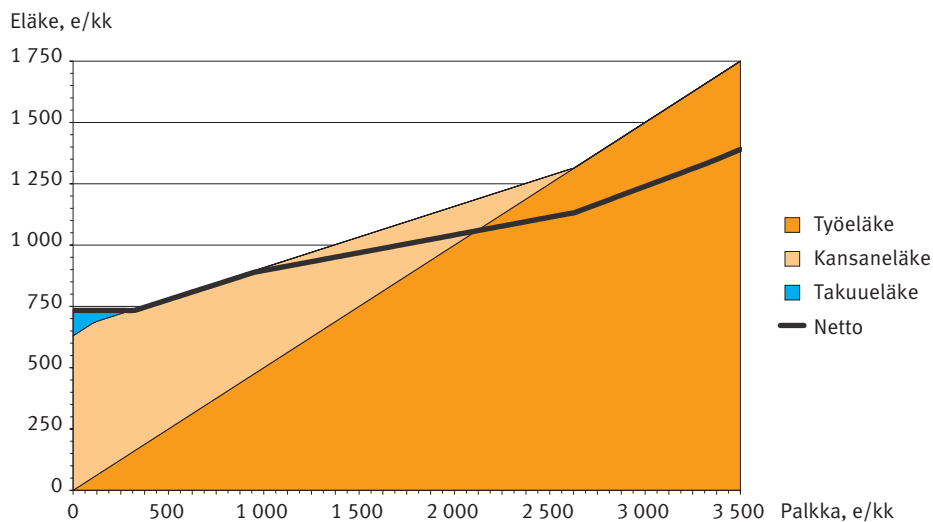
Työeläkkeen tarkoituksena on turvata työssäoloaikana saavutetun kulutustason kohtuullinen säilyminen eläkkeelle siirryttäessä ja eläkeaikana. Kansaneläkkeen ja takuueläkkeen tarkoituksena on taata vähimmäiseläke sellaiselle eläkkeensaajalle, jonka työeläke lyhyen työuran tai matalan ansiotason vuoksi jäänyt vähäiseksi tai jolla ei ole oikeutta työeläkkeeseen lainkaan.

Kuviossa 6 on esitetty työeläkkeen, kansaneläkkeen sekä takuueläkkeen muodostama eläkkeensaajan kokonaiseläke työuran aikaisen palkan mukaan. Eläkkeensaajalle voidaan myöntää myös tulovähenteistä asumistukea, joka on kokonaiseläkkeen lisäksi mukana kuviossa 7. Asumistuki on laskettu olettaen, että asumiskustannukset ovat 442 euroa kuukaudessa (arvio keskimääräisistä asumiskustannuksista vuonna 2013). Eläkkeensaajien asumistukea sai lokakuun 2012 lopussa noin 182 900 henkilöä ja keskimääräinen asumistuki oli noin 195 euroa kuukaudessa.

Kuvioissa 6 ja 7 työeläke on 50 prosenttia palkasta ja kyseessä on yksin asuva eläkkeensaaja. Kansaneläke sekä takuueläke alkavat 65-vuotiaana. Kuvioissa ei ole otettu huomioon mahdollista 4,5 prosentin karttumaa tai muita työeläkkeen osia, joita kansaneläkkeessä ei oteta huomioon.

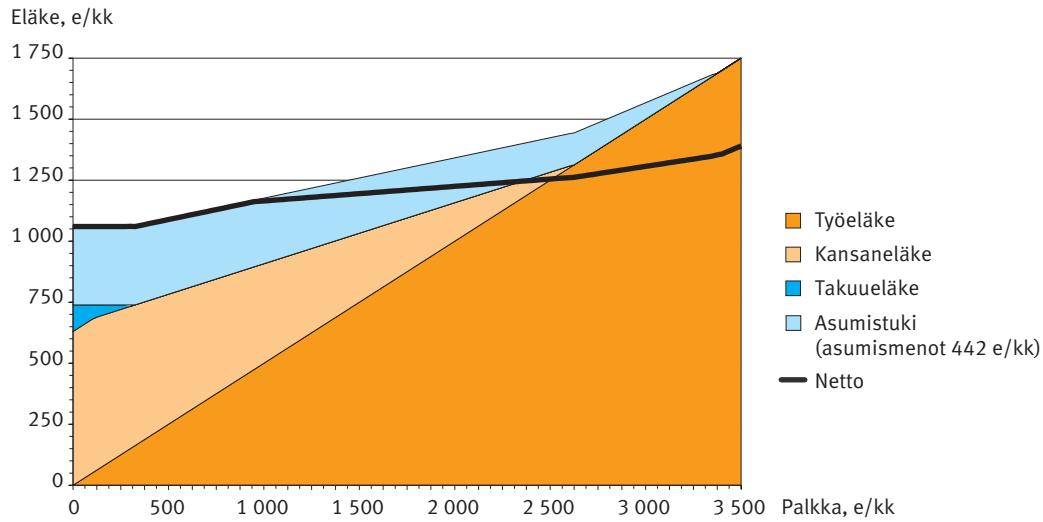
Kuvio 6.

Kokonaiseläke vuonna 2013.

Kuvio 7.

Työeläke, kansaneläke, takuueläke ja asumistuki vuonna 2013.

Seuraavilla esimerkeillä on kuvattu yksityisen puolen työntekijän työ-, kansan- ja takuueläkkeestä koostuvaa kokonaiseläkettä brutto- ja nettotasoisena.

Verotus on laskettu olettaen, että samaa kuukausituloa on saatu koko vuoden ajan. Verotuksessa kuntien tuloveroprosentiksi on oletettu keskimääräinen kunnallisveroprosentti 19,38 ja kirkollisveroprosentiksi keskimääräinen kirkollisveroprosentti 1,4. Sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksu palkansaajalla on 1,22 prosenttia ja päivärahamaksu 0,82 prosenttia. Eläkkeensaajan sairaanhoitomaksu on 1,39 prosenttia. Palkansaajan työeläkemaksuksi on oletettu 53 vuotta täyttäneen maksu 6,5 prosenttia.

Asumistuen laskennassa asumiskustannuksiksi on oletettu 442 euroa kuukaudessa (arvio asumistukea saavien keskimääräisestä asumiskustannuksesta vuonna 2013).

Esimerkki 1.

Taulukossa on esitetty tilanne, jossa vanhuuseläke alkaa 65-vuotiaana vuonna 2013. Kahdelta vuodelta ansaittu 4,5 prosentin karttuma ei vähennä kansaneläkettä. Esimerkissä oletetaan, että 63 ikävuoden täyttämiseen mennessä karttunut työeläke on 50 prosenttia palkkatasosta, ja myös 4,5 prosentin karttuma on laskettu tästä samasta palkkatasosta. Palkkaverotuksessa on otettu huomioon 53 vuotta täyttäneen työeläkemaksu. 4,5 prosentin karttuma on laskettu olettaen, että palkasta on jo vähennetty työntekijän eläkemaksu. Työeläke tarkistetaan elinaikakertoimella, joka tälle ikäluokalle on 0,99170. Yksin asuva eläkkeensaaja.

Brutto-palkka (BP) €/kk	Netto-palkka (NP)	Työ-eläke	Työ-eläke 4,5 %	Kansaneläke + takuueläke	Kokonaiseläke					
					Brutto	% BP:sta	Netto	% NP:sta	+ asu-mistuki	% NP:sta
0	0	0	0	630+109	739	-	734	-	1 060	-
250	230	124	22	596	742	297	737	320	1 062	461
500	461	248	45	534	826	165	821	178	1 117	242
750	684	372	67	472	911	121	898	131	1 166	170
1 000	885	496	89	410	995	99	947	107	1 186	134
1 250	1 070	620	112	348	1 079	86	996	93	1 206	113
1 500	1 240	744	134	286	1 164	78	1 044	84	1 226	99
1 750	1 390	868	156	224	1 248	71	1 093	79	1 246	90
2 000	1 545	992	179	162	1 332	67	1 142	74	1 266	82
2 250	1 704	1 116	201	100	1 416	63	1 191	70	1 287	76
2 500	1 840	1 240	223	38	1 501	60	1 240	67	1 307	71
2 750	1 977	1 364	245	0	1 609	59	1 303	66	1 333	67
3 000	2 112	1 488	268	0	1 755	59	1 393	66	1 393	66
3 250	2 246	1 612	290	0	1 902	59	1 489	66	1 489	66
3 500	2 379	1 735	312	0	2 048	59	1 579	66	1 579	66
3 750	2 508	1 859	335	0	2 194	59	1 674	67	1 674	67
4 000	2 632	1 983	357	0	2 340	59	1 774	67	1 774	67
4 250	2 757	2 107	379	0	2 487	59	1 866	68	1 866	68
4 500	2 882	2 231	402	0	2 633	59	1 943	67	1 943	67
4 750	3 007	2 355	424	0	2 779	59	2 020	67	2 020	67
5 000	3 131	2 479	446	0	2 926	59	2 097	67	2 097	67
5 250	3 256	2 603	469	0	3 072	59	2 173	67	2 173	67
5 500	3 381	2 727	491	0	3 218	59	2 250	67	2 250	67
5 750	3 506	2 851	513	0	3 364	59	2 324	66	2 324	66
6 000	3 630	2 975	536	0	3 511	59	2 399	66	2 399	66
7 000	4 085	3 471	625	0	4 096	59	2 707	66	2 707	66
8 000	4 510	3 967	714	0	4 681	59	3 001	67	3 001	67
9 000	4 942	4 463	803	0	5 266	59	3 295	67	3 295	67
10 000	5 359	4 959	893	0	5 851	59	3 589	67	3 589	67

Esimerkki 2.

Eläke alkaa 63-vuotiaana vuonna 2013. Esimerkissä oletetaan, että 63 ikävuoden täyttämiseen mennessä eläkettä on karttunut 50 prosenttia palkkatasosta. Työeläke tarkistetaan elinaikakertomella, joka tälle ikäluokalle on 0,98351. Ennen 65 vuoden täyttämistä otettuun kansaneläkkeeseen tehdään 0,4 prosentin varhennusvähennys jokaista varhennuskuukautta kohti, joten kahdelta vuodelta vähennys on yhteensä 9,6 prosenttia.

Brutto-palkka (BP) €/kk	Netto-palkka (NP)	Työ-eläke	Kansaneläke + takuu-eläke	Kokonaiseläke					
				Brutto	% BP:sta	Netto	% NP:sta	+ asu-mistuki	% NP:sta
0	0	0	570+98	668	...	663	...	996	...
250	230	123	539	662	265	658	285	990	430
500	461	246	484	729	146	724	157	1 054	229
750	684	369	428	797	106	791	116	1 098	160
1 000	885	492	372	864	86	858	97	1 142	129
1 250	1 070	615	317	932	75	910	85	1 171	109
1 500	1 240	738	261	999	67	949	77	1 187	96
1 750	1 390	861	206	1 066	61	988	71	1 203	87
2 000	1 545	984	150	1 134	57	1 027	66	1 219	79
2 250	1 704	1 106	95	1 201	53	1 066	63	1 235	72
2 500	1 840	1 229	39	1 268	51	1 105	60	1 251	68
2 750	1 977	1 352	0	1 352	49	1 154	58	1 271	64
3 000	2 112	1 475	0	1 475	49	1 225	58	1 301	62
3 250	2 246	1 598	0	1 598	49	1 296	58	1 330	59
3 500	2 379	1 721	0	1 721	49	1 371	58	1 371	58
3 750	2 508	1 844	0	1 844	49	1 452	58	1 452	58
4 000	2 632	1 967	0	1 967	49	1 532	58	1 532	58
4 250	2 757	2 090	0	2 090	49	1 603	58	1 603	58
4 500	2 882	2 213	0	2 213	49	1 687	59	1 687	59
4 750	3 007	2 336	0	2 336	49	1 771	59	1 771	59
5 000	3 131	2 459	0	2 459	49	1 851	59	1 851	59
5 250	3 256	2 582	0	2 582	49	1 916	59	1 916	59
5 500	3 381	2 705	0	2 705	49	1 980	59	1 980	59
5 750	3 506	2 828	0	2 828	49	2 045	58	2 045	58
6 000	3 630	2 951	0	2 951	49	2 110	58	2 110	58
7 000	4 085	3 442	0	3 442	49	2 361	58	2 361	58
8 000	4 510	3 934	0	3 934	49	2 626	58	2 626	58
9 000	4 942	4 426	0	4 426	49	2 873	58	2 873	58
10 000	5 359	4 918	0	4 918	49	3 120	58	3 120	58

Esimerkki 3.

Nettoeläkkeen muutos 2005–2013. Ensimmäisessä kuntaryhmässä yksin asuva eläkkeensaaja.

Taulukossa on oletettu, että eläke on alkanut vuonna 2005, jonka jälkeen kansaneläkettä on korotettu kansaneläkeindeksin ja työeläkettä työeläkeindeksin mukaan. Kansaneläkkeeseen on lisäksi tehty tasokorotukset vuosina 2005, 2006 ja 2008. Vuodelle 2010 kansaneläkeindeksi pysyi vuoden 2009 tasolla ja vuonna 2011 pienten eläkkeiden saajille alettiin maksaa takuueläkettä. Vuonna 2013 kansaneläkkeeseen ja takuueläkkeeseen tehtiin ylimääräinen, osittain aikaistettu 0,7 prosentin suuruinen indeksikorotus.

2005			Nettoeläke								Nettoeläkkeen muutos, %	
Työ- eläke/kk	Kansan- eläke/kk	Netto- eläke/kk	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2005– 2013	2012– 2013
0	504	504	512	525	558	584	584	688	714	734	45,6	2,8
250	402	647	659	675	716	751	752	758	786	806	24,5	2,6
500	277	718	731	749	792	835	853	862	907	929	29,4	2,5
750	152	789	803	824	868	918	937	948	995	1 018	29,0	2,3
1 000	27	859	875	897	947	1 003	1 021	1 034	1 084	1 107	29,0	2,2
1 250	0	978	998	1 020	1 081	1 147	1 152	1 168	1 222	1 246	27,4	2,0
1 500	0	1 120	1 149	1 180	1 256	1 330	1 336	1 356	1 404	1 432	27,8	2,0
1 750	0	1 278	1 308	1 348	1 432	1 519	1 514	1 537	1 589	1 620	26,8	2,0
2 000	0	1 423	1 458	1 502	1 595	1 710	1 705	1 732	1 791	1 827	28,4	2,0
2 250	0	1 569	1 609	1 656	1 727	1 864	1 852	1 882	1 946	1 989	26,7	2,2
2 500	0	1 715	1 760	1 810	1 859	2 010	1 999	2 032	2 101	2 148	25,2	2,2
2 750	0	1 857	1 907	1 961	2 014	2 155	2 153	2 189	2 261	2 306	24,2	2,0
3 000	0	1 988	2 044	2 103	2 160	2 290	2 311	2 350	2 428	2 465	24,0	1,5
3 250	0	2 119	2 180	2 245	2 307	2 448	2 469	2 511	2 594	2 624	23,9	1,2
3 500	0	2 249	2 317	2 388	2 454	2 606	2 628	2 672	2 760	2 776	23,4	0,6
3 750	0	2 380	2 454	2 530	2 601	2 764	2 786	2 832	2 926	2 928	23,0	0,1
4 000	0	2 511	2 590	2 672	2 748	2 922	2 944	2 993	3 092	3 080	22,6	-0,4

LIITTEET

Liite 1 Verovähennykset ansiotuloverotuksessa

Ansiotulosta sekä valtion- että kunnallisverotuksessa tehtävät vähennykset

Tulonhankkimismenot:

- Tulonhankkimisvähennys 620 euroa kaikille palkkatuloa saaville, kuitenkin enintään palkkatulon määrä.
- Asunnon ja työpaikan väliset matkakustannukset 600 euroa ylittävältä osalta, kuitenkin enintään 7 000 euroa.
- Työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksut ja työttömyyskassamaksut.
- Muut tulonhankkimiskulut vain siltä osin kuin ne ylittävät edellä mainitun tulonhankkimisvähennyksen (mm. menot ammattikirjallisuudesta, työhuonekulut, työpukukustannukset).
- Moottorisaha- ja metsurivähennys.

Puhtaasta ansiotulosta sekä valtion- että kunnallisverotuksessa tehtävät vähennykset

Pakolliset vakuutusmaksut

- Lakisääteinen palkansaajan eläkemaksu (18–52-v. 5,15 % ja 53–67-v. 6,50 %)
- Työttömyysvakuutusmaksu (0,6 %)
- Sairausvakuutuksen päivärahamaksu (0,74 %).

Kollektiivisen lisäeläketurvan maksut

Eläkesäätiössä, eläkekassassa tai vakuutusyhtiössä kollektiivisesti järjestetystä lisäeläketurvasta verovelvollisen suorittamia maksuja 5 prosenttia palkasta, kuitenkin enintään 5 000 euroa vuodessa ja enintään työnantajan lisäeläketurvasta maksama määrä.

Veronmaksukyvyyn alentumisvähennys

Harkinnanvarainen vähennys, joka annetaan, kun veronmaksukyky on olennaisesti alentunut esimerkiksi työttömyyden, sairauden tai elatusvelvollisuuden takia. Sairauden perusteella veronmaksukyvyyn katsotaan alentuneen oleellisesti, jos henkilön ja hänen perheenjäsentensä yhteenlaskettujen sairauskulujen määrä on vähintään 700 euroa verovuonna ja samalla vähintään 10 prosenttia henkilön puhtaiden pääomatulojen ja ansiotulojen yhteismäärästä. Vähennys on enintään 1 400 euroa.

Puhtaasta ansiotulosta tehtävät vähennykset pelkästään valtionverotuksessa

Valtionverotuksen merityötulovähennys

Merityötulovähennys on 18 prosenttia merityötulosta, enintään 6 650 euroa.

Valtionverotuksen eläketulovähennys

Täyden eläketulovähennyksen määrä lasketaan siten, että luvulla 3,80 kerrotaan täyden kansaneläkkeen (yksinäinen) määrä, ja tästä vähennetään progressiivisen tuloveroasteikon alimman verotettavan tulon määrä ja jäännös pyöristetään seuraavaan täyteen kymmenen euron määrään. Eläketulovähennys ei voi olla eläketulon määrää suurempi. Vuonna 2012 eläketulovähennys on enintään 12 630 euroa tai tätä pienempi eläketulon määrä. Eläketulovähennystä pienennetään 44 prosentilla määrästä, jolla puhdas ansiotulo ylittää täyden eläketulovähennyksen määrän.

$$12\,630 - 0,44 \times (\text{puhtaat ansiotulot} - 12\,630)$$

Puhtaasta ansiotulosta tehtävät vähennykset pelkästään kunnallisverotuksessa**Kunnallisverotuksen eläketulovähennys**

Täyden eläketulovähennyksen määrä lasketaan siten, että luvulla 1,37 kerrotaan täyden kansaneläkkeen määrä, ja tästä vähennetään 1 480 euroa ja jäännös pyöristetään seuraavaan täyteen kymmenen euron määrään. Eläketulovähennys ei voi olla eläketulon määrää suurempi. Eläketulovähennys on vuonna 2013 enintään 8 880 euroa tai tätä pienempi eläketulon määrä. Jos verovelvollisen puhdas ansiotulo ylittää täyden eläketulovähennyksen määrän, eläketulovähennystä pienennetään 55 prosentilla ylimenevän osan määrästä.

$$8\,880 - 0,55 \times (\text{puhdas ansiotulo} - 8\,880)$$

Kunnallisverotuksen invalidivähennys

Muusta puhtaasta ansiotulosta kuin eläketulosta vähennetään 440 euroa, kun haitta-aste on 100 prosenttia. Jos haitta-aste on pienempi, mutta kuitenkin vähintään 30 prosenttia, vähennyksenä myönnetään prosenttimäärän mukainen osuus 440 eurosta. Vähennys on kuitenkin vähintään sen suuruinen kuin mihin henkilöllä oli oikeus vuonna 1982.

Jos verovelvollinen on verovuonna saanut Kelan työkyvyttömyyseläkettä, katsotaan hänen haitta-asteensa ilman eri selvitystä 100 prosentiksi, jos eläke on myönnetty täytenä, ja 50 prosentiksi, jos se on myönnetty osaeläkkeenä. Verovelvollinen säilyttää oikeutensa työkyvyttömyyseläkkeen mukaiseen invalidivähennykseen senkin jälkeen, kun työkyvyttömyyseläke on muuttunut vanhuuseläkkeeksi.

Kunnallisverotuksen merityötulovähennys

30 prosenttia merityötulosta, enintään 11 350 euroa.

Opintorahavähennys

Enintään 2 600 euroa, kuitenkin enintään opintorahan määrä. Vähennystä pienennetään 50 prosentilla siitä määrästä, jolla puhtaan ansiotulon määrä ylittää opintorahavähennyksen täyden määrän.

Kunnallisverotuksen ansiotulovähennys

Ansiotulovähennys lasketaan veronalaisten palkkatulojen tai muusta toiselle suoritetusta työstä saatujen ansiotulojen sekä yhtymän osakkaan elinkeinotoiminnan tai maatalouden ansiotulo-osuuden perusteella, ei siis eläketuloista eikä työttömyyspäivärahoista.

Ansiotulovähennys on 51 prosenttia tulojen 2 500 euroa ylittävältä osalta tulojen 7 230 euron määrään saakka ja sen ylittävältä osalta 28 prosenttia. Vähennyksen enimmäismäärä on kuitenkin 3 570 euroa. Verovelvollisen puhtaan ansiotulon ylittäessä 14 000 euroa vähennyksen määrä pienenee 4,5 prosentilla puhtaan ansiotulon 14 000 euroa ylittävältä osalta. Puhtaassa ansiotulossa on mukana myös mahdolliset eläke- ja muut etuudet.

$$\text{Ansiotulovähennys} = 0,51 \times (\text{Ansiotulo} - 2\,500), 7\,230 \text{ euron tuloihin aste} + \\ 0,28 \times (\text{Ansiotulo} - 7\,230) \text{ tulojen } 7\,230 \text{ euroa ylittävältä osalta,} \\ \text{enintään } 3\,570$$

Kun puhdas ansiotulo > 14 000 euroa:

$$\text{Ansiotulovähennys} - 0,045 \times (\text{Puhdas ansiotulo} - 14\,000)$$

Perusvähennys

Perusvähennys lasketaan puhtaasta ansiotulosta, josta on vähennetty kunnallisverotuksessa myönnettävät vähennykset. Jos puhdas ansiotulo edellä mainittujen vähennysten jälkeen ei ole yli 2 880 euroa, on siitä vähennettävä tämän tulon määrä. Jos puhtaan ansiotulon määrä ylittää täyden perusvähennyksen määrän, vähennystä pienennetään 20 prosentilla yli menevän tulon määrästä.

$$2\,880 - 0,2 \times (\text{puhdas ansiotulo} - 2\,880)$$

Valtionverosta tehtävät vähennykset

Valtionverotuksen työtulovähennys

Valtionverotuksen työtulovähennys lasketaan samojen ansiotulojen perusteella kuin kunnallisverotuksen ansiotulovähennys. Työtulovähennys on 7,3 prosenttia ansiotulojen 2 500 euroa ylittävästä osasta. Vähennyksen enimmäismäärä on 970 euroa. Verovelvollisen puhtaan tulon ylittäessä 33 000 euroa vähennyksen määrä pienenee 1,1 prosentilla puhtaan ansiotulon 33 000 euroa ylittävältä osalta. Vähennys tehdään ennen alijäämähyvitystä ja erityistä alijäämähyvitystä. Jos valtion tulovero ei riitä vähennyksen tekemiseen, vähennys tehdään kunnallisverosta, sairaanhoitomaksusta ja kirkollisverosta näiden verojen suhteessa.

Kun puhdas ansiotulo < 33 000 euroa:

$$0,073 \times (\text{Ansiotulo} - 2\,500)$$

Kun puhdas ansiotulo > 33 000 euroa:

$$0,073 \times (\text{Ansiotulo} - 2\,500) - 0,011 \times (\text{Puhdas ansiotulo} - 33\,000)$$

Valtionverotuksen invalidivähennys

Invalidivähennys lasketaan kertomalla 115 euroa invaliditeettiprosentilla (30–100 prosenttia). Jos verovelvollinen on verovuonna saanut pakolliseen eläketurvaan perustuvaa työkyvyttömyyseläkettä, katsotaan hänen haitta-asteensa ilman eri selvitystä 100 prosentiksi, jos eläke on myönnetty täytenä, ja 50 prosentiksi, jos se on myönnetty osaeläkkeenä. Verovelvollinen säilyttää oikeutensa työkyvyttömyyseläkkeen mukaiseen invalidivähennykseen senkin jälkeen, kun työkyvyttömyyseläke on muuttunut vanhuuseläkkeeksi.

Elatusvelvollisuusvähennys

Elatusvelvollisuusvähennys on 1/8 maksetun elatusavun määrästä, enintään 80 euroa/lapsi.

Kotitalousvähennys

Kotitalousvähennyksen enimmäismäärä on 2 000 euroa. Verovelvollinen saa vähentää kotitalous-, hoiva- tai hoitotyöstä sekä asunnon tai vapaa-ajan asunnon kunnossapito- tai perusparannustyöstä maksamansa työnantajan sosiaaliturvamaksun, pakollisen työeläkemaksun, tapaturma-, ryhmähenki- ja työttömyysvakuutusmaksut (ei kuitenkaan työntekijän osuutta) ja lisäksi 15 prosenttia maksamastaan palkasta. Ennakkoperintärekisterissä olevan työkorvauksesta on mahdollista vähentää 45 prosenttia vuonna 2013. Omavastuu on 100 euroa. Vähennys tehdään ensisijaisesti valtion verosta ja jos se ei riitä, myös kunnallisverosta, sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksusta ja kirkollisverosta näiden verojen suhteessa. Vähennys voidaan siirtää vähennettäväksi myös puolison verotuksessa, jos oma valtionvero ei riitä vähennyksen tekemiseen. Ansiotulosta menevästä verosta vähennys tehdään muiden vähennysten jälkeen ennen alijäämähyvitystä.

Alijäämähyvitys

Pääomatuloverotuksessa vähennyskelpoisia menoja ovat esimerkiksi asunto-, opinto- ja tulo-hankkimisvelan korot. Jos pääomatuloja ei ole tai niitä on vähemmän kuin pääomatuloon kohdistuvia vähennyskelpoisia menoja, syntyy alijäämä. Pääomatuloveroprosentin (30 %) mukainen osuus alijäämästä voidaan vähentää ansiotuloverosta. Alijäämähyvityksen enimmäismäärä on 1 400 euroa. Lapsikorotus enimmäismäärään on 400 euroa yhdestä ja 800 euroa kahdesta tai useammasta lapsesta.

Asuntovelan koroista on vähennyskelpoisia 80 prosenttia vuonna 2013 ja vuodesta 2014 alkaen 75 prosenttia asuntovelan koroista. Asuntovelan koroista voidaan vähentää alijäämähyvityksenä 30 prosenttia ja ensiasunnonostaja 2 prosenttiyksikköä enemmän, kuitenkin huomioiden uuden korkovähennyksen määrän.

Erityinen alijäämähyvitys

Pääomatulolajin alijäämää voi syntyä myös pääomatuloista vähennettävien vapaaehtoisten eläkevakuutusmaksujen perusteella. Jos vähennyskelpoisten vakuutusmaksujen yhteismäärä on suurempi kuin veronalaisten pääomatulojen yhteismäärä, 30 prosenttia yli menevästä osasta vähennetään ansiotulon verosta. Erityisen alijäämähyvityksen määrä ei sisälly alijäämähyvityksen enimmäismäärän laskentaan.

Liite 2 Veroperusteita ja sosiaalivakuutusmaksuja.

Taulukko 1.

Kunnallisverotuksen ja valtionverotuksen eläketulovähennyksen täysi määrä 1990–2013, euroa.

	Kunnallisverotuksen eläketulovähennys		Valtionverotuksen eläketulovähennys
	Yksinäinen	Puoliso	
1990	4 692,44	3 733,77	3 528,7
1991	4 995,18	4 204,70	3 767,4
1992	5 197,01	4 372,89	4 087,0
1993	5 382,01	4 541,07	4 389,7
1994	5 382,01	4 541,07	4 221,5
1995	5 516,56	4 641,99	4 255,2
1996	5 533,38	4 658,81	4 120,6
1997	5 567,02	4 709,26	3 851,5
1998	5 684,75	4 810,17	3 885,1
1999	5 785,66	4 894,27	3 868,3
2000	5 869,76	4 961,54	3 902,0
2001	6 273,41	5 331,56	1 463,2
2002	6 540	5 580	1 500
2003	6 640	5 660	1 550
2004	6 690	5 710	1 530
2005	6 810	5 830	1 430
2006	6 950	5 960	1 460
2007	7 150	6 140	1 590
2008	7 710	6 670	11 060
2009	8 130		12 490
2010	8 130		11 300
2011	8 170		11 150
2012	8 530		11 660
2013	8 880		12 630

Taulukko 2.*Valtion tuloveroasteikon alaraja 1990–2013.*

	euroa
1990	6 391
1991	6 728
1992	6 728
1993	6 728
1994	6 896
1995	7 064
1996	7 232
1997	7 568
1998	7 737
1999	7 905
2000	8 006
2001	11 100
2002	11 500
2003	11 600
2004	11 700
2005	12 000
2006	12 200
2007	12 400
2008	12 600
2009	13 100
2010	15 200
2011	15 600
2012	16 100
2013	16 100

Taulukko 3.*Keskimääräinen kunnallisveroprosentti ja kirkollisveroprosentti 1991–2013.*

	Keskim. kunnallisvero-%	Keskim. kirkollisvero-%
1991	16,62	1,28
1992	16,88	1,28
1993	17,20	1,3
1994	17,52	1,3
1995	17,53	1,3
1996	17,51	1,3
1997	17,43	1,3
1998	17,54	1,3
1999	17,62	1,3
2000	17,67	1,3
2001	17,67	1,3
2002	17,78	1,3
2003	18,03	1,3
2004	18,12	1,3
2005	18,29	1,33
2006	18,40	1,33
2007	18,46	1,33
2008	18,55	1,33
2009	18,59	1,32
2010	18,98	1,33
2011	19,17	1,34
2012	19,25	1,4
2013	19,38	1,4

Taulukko 4.

Eläkkeensaajan ja palkansaajan kansaneläkevakuutusmaksu ja sairausvakuutusmaksu 1990–2013.

	Kansaneläkevakuutusmaksu		Sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksu (2005 asti sairausvakuutusmaksu)			Sairausvakuutuksen päivärahamaksu
	Eläkkeensaaja	Palkansaaja	Eläkkeensaaja	Palkansaaja	Korotus yli 80 000 mk osalta	Palkansaaja
1990	0	1,55	1,7	1,7		
1991	0	1,55	1,7	1,7	1	
1992	3,05	3,05	2,2	2,2	1,5	
1993	2,80	1,80	3,9	1,9	1,5	
1994	2,55	1,55	4,9	1,9	1,9	
1995	1,55	0,55	4,9	1,9	1,9	
1996			4,9	1,9	1,45	
1997			4,9	1,9	0,45	
1998			4,2	1,5	0,45	
1999			3,9	1,5		
2000			3,2	1,5		
2001			2,7	1,5		
2002			1,9	1,5		
2003			1,5	1,5		
2004			1,5	1,5		
2005			1,5	1,5		
2006			1,5	1,33		0,77
2007			1,45	1,28		0,75
2008			1,41	1,24		0,67
2009			1,45	1,28		0,70
2010			1,64	1,47		0,93
2011			1,36	1,19		0,82
2012			1,39	1,22		0,82
2013			1,47	1,30		0,74

Taulukko 5.*Palkansaajan työeläkemaksu ja työttömyysvakuutusmaksu 1993–2013.*

	Palkansaajan työeläkemaksu, %		Työttömyysvakuutusmaksu, %
	alle 53-v	53→	
1993	3,0	3,0	0,20
1994	3,0	3,0	1,87
1995	4,0	4,0	1,87
1996	4,3	4,3	1,50
1997	4,5	4,5	1,50
1998	4,7	4,7	1,40
1999	4,7	4,7	1,35
2000	4,7	4,7	1,00
2001	4,5	4,5	0,70
2002	4,4	4,4	0,40
2003	4,6	4,6	0,20
2004	4,6	4,6	0,25
2005	4,6	5,8	0,50
2006	4,3	5,4	0,58
2007	4,3	5,4	0,58
2008	4,1	5,2	0,34
2009	4,3	5,4	0,20
2010	4,5	5,7	0,40
2011	4,7	6,0	0,60
2012	5,15	6,50	0,60
2013	5,15	6,50	0,60

Taulukko 6.

Kansaneläkeindeksi, TEL-puoliväli-indeksi, työeläkeindeksi ja palkkakerroin 1990–2013.

	Kansaneläkeindeksi		TEL-puoliväli-indeksi (50/50)		Työeläkeindeksi (20/80)		Palkkakerroin	
	Pisteluku	Muutos-%	Pisteluku	Muutos-%	Pisteluku	Muutos-%	Pisteluku	Muutos-%
1990	1045	7,1	1481	6,8				
1991	1104	5,6	1595	7,7				
1992	1139	3,2	1682	5,5				
1993	1170	2,7	1688	0,4				
1994	1170	0,0	1688	0,0				
1995	1192	1,9	1712	1,4	1712			
1996	1195	0,3	1760	2,8	1737	1,5		
1997	1202	0,6	1791	1,8	1754	1,0		
1998	1223	1,7	1825	1,9	1783	1,7		
1999	1239	1,3	1868	2,4	1812	1,6		
2000	1253	1,1	1903	1,9	1838	1,4		
2001	1302	3,9	1981	4,1	1912	4,0		
2002	1333	2,4	2054	3,7	1968	2,9		
2003	1349	1,2	2103	2,4	2002	1,7		
2004	1357	0,6	2151	2,3	2028	1,3	1,000	
2005	1362	0,4	2191	1,9	2047	0,9	1,028	2,8
2006	1377	1,1	2246	2,5	2081	1,7	1,063	3,4
2007	1401	1,7	2311	2,9	2127	2,2	1,100	3,5
2008	1436	2,5	2363	2,3	2178	2,4	1,124	2,2
2009	1502	4,6	2494	5,5	2286	5,0	1,192	6,0
2010	1502	0,0	2538	1,76	2292	0,26	1,231	3,27
2011	1508	0,4	2578	1,57	2323	1,35	1,253	1,78
2012	1565	3,8	2663	3,29	2407	3,61	1,291	3,03
2013	1609	2,8	2738	2,81	2475	2,82	1,327	2,78

Taulukko 7.

Täyden kansaneläkkeen määrä, ansaintarajat ja kansaneläkkeen tasokorotukset 1990–2013.

	Täysi kansaneläke	Tulo (euroa/vuosi), jolla saa		Tasokorotus
		Täyden kansaneläkkeen	Pienimmän kansaneläkkeen	
1990	372,36	428,90		
1991	393,39	454,10		
1992	405,84	467,60		
1993	416,94	481,00		
1994	416,94	481,00		
1995	424,84	489,40		
1996	425,85	491,10	8 907,20	
1997	428,37	494,50	10 533,60	
1998	435,77	502,90	10 718,60	
1999	441,49	509,60	10 858,20	
2000	446,54	514,70	10 979,30	
2001	464,03	534,80	11 409,90	12,28 €/kk
2002	487,60	549	11 987	
2003	493,45	555	12 130	
2004	496,38	559	12 203	
2005	505,24	561	12 247	n. 7 €/kk
2006	515,86	567	12 553	5 €/kk
2007	524,85	577	12 895	
2008	558,46	591	13 851	20 €/kk
2009	584,13	618	14 488	
2010	584,13	618	14 488	
2011	586,46	621	14 546	
2012	608,63	644	15 095	
2013	630,02	667	15 628	

Taulukossa esitetyt luvut pätevät kalliimassa (I) kuntaryhmässä asuvalle yksinäiselle henkilölle. Kuntien kalleusryhmät ovat poistuneet vuoden 2008 alusta. Vuonna 1996 kansaneläke muuttui kokonaan eläketulovähenteiseksi. Tätä ennen kansaneläkkeessä oli kaikille maksettava pohjaosa ja eläketulovähenteinen lisäosa.

Taulukko 8.

Täysi takuueläke ja vähimmäiseläke 2011–2013.

	Täysi takuueläke		Vähimmäiseläke
	Yksin asuva	Parisuhteessa	
2011	101,28	167,55	687,74
2012	105,10	173,88	713,73
2013	108,80	179,99	738,82

Taulukossa esitetyt täydet takuueläkemäärät ovat täyttä kansaneläkettä saavien takuueläkemäärät.

LÄHTEET

HE 77/2012 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle varhennettua vanhuuseläkettä ja osa-aikaeläkettä koskevien säännösten muuttamiseksi.

HE 87/2012. Hallituksen esitys Eduskunnalle vuoden 2013 tuloveroasteikkolaiksi sekä laeiksi tuloverolain muuttamisesta

HE 90/2012 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tuloverolain muuttamisesta.

Kansaneläkelaitos. <http://www.kela.fi>

Kansaneläkelaki 568/2007. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2007/20070568>

Laki eläkkeensaajan asumistuesta 11.5.2007/571
<http://www.edilex.fi/kela/fi/lainsaadanto/20070571?toc=1>

Laki takuueläkkeestä 20.8.2010/703
<http://www.edilex.fi/kela/fi/lainsaadanto/20100703>

Laki vammaisetuksista 570/2007. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070570>

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö. <http://www.stm.fi>

Työeläkeläkipalvelu – ohjeistot. Eläketurvakeskus.
<http://tyoelakelakipalvelu.etk.fi/fi/soveltamisohje/>

Verohallinto. http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Henkiloasiakkaan_tuloverotus

Eläketurvakeskuksen ajankohtaiskatsaukset vuonna 2013

01/2013 Kokonaiseläke 2013. Työeläke, kansaneläke ja verotus

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN